

Varsinais-Suomen maakuntaohjelma- ja kumppanuustyön vuosikatsaus 2022

**Varsinais-Suomen maakuntaohjelma- ja
kumppanuustyön vuosikatsaus 2022**

Tekstit

Varsinais-Suomen liiton kumppanuustiimi ja
Varsinais-Suomen kumppanuusfoorumin kumppanuusverkostot

Taitto

Antti Vaalikivi

Kuvitus

Mika Lietzén

Sisällys

Varsinais-Suomen maakuntaohjelma 2022–2025	4
Kumppanuustyö verkostoissa vuonna 2022	5
1. Puhtaiden ratkaisujen, innovaatioiden ja kestäväen kasvun hiilineutraali edelläkävijä	7
2. Jokaiselle hyvinvoinnin mahdollisuuksia tarjoava yhteisöllinen maakunta	13
3. Yhdessä tekemisen ja tietoon perustuvien päätösten maakunta	18
4. Muutoksia ennakoiva ja kasvuhakuinen digimaakunta	21
Kumppanuusbarometrin 2023 tulokset	27
Liite: Varsinais-Suomen maakuntaohjelman toimenpiteet ja tavoitteet yhdistettynä maakuntasuunnitelman visioihin	30

Varsinais-Suomen maakuntaohjelma 2022–2025

Varsinais-Suomen maakuntaohjelma on osa Varsinais-Suomen maakuntastrategiaa. Se kertoo, miten strategiaan kuuluvan maakuntasuunnitelman vuoteen 2040 saakka ulottuvia visioita (Kuva 1) toteutetaan. Maakuntaohjelma laaditaan kuntien valtuustokausittain, eli neljän vuoden välein. Sen laatimisesta säädetään laissa alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepoliitikan toimeenpanosta.

Varsinais-Suomen maakuntaohjelma 2022–2025 koostuu 18 tavoitteesta ja 44 toimenpiteestä (Liite 1). Toimenpiteiden määrä on runsas, sillä niiden taustalla on kokonainen maakunta monipuolisine toimijoineen, vahvuuksineen ja toiveineen. Toteutus vaatii siihen tarttuvilta toimijajoukolta, varsinaissuomalaisilta kumppanuusverkostoilta, yhteistä priorisointia ja suunnitelmallisuutta ohjelmakauden aikana. Lisäksi vaaditaan joustavuutta ja tahtoa kokeilla, ja haasteita kohdatessa uutta ajattelua, sopeutumis- ja ratkaisukykyä.

Varsinais-Suomen maakuntastrategia 2040+ on tutustuttavissa verkko-osoitteessa:

www.varsinais-suomi.fi/maakuntastrategia.

RAKENNAMME KESTÄVIEN KUMPPANUUKSIEN VARSINAIS-SUOMEA

Toimimme Varsinais-Suomelle tärkeissä teemoissa yhdessä:
vastuullisesti, saavutettavasti, luotettavasti ja uteliaasti!

Visiomme on, että vuonna 2040 Varsinais-Suomi on:

- Puhtaiden ratkaisujen, innovaatioiden ja kestävä kasvun hiilineutraali edelläkävijä.
- Jokaiselle hyvinvoinnin mahdollisuuksia tarjoava yhteisöllinen maakunta.
- Yhdessä tekemisen ja tietoon perustuvien päätösten maakunta.
- Muutoksia ennakoiva ja kasvuhakuinen digimaakunta.

Kuva 1: Varsinais-Suomen maakuntastrategia 2040+ rakentaa kestävien kumppanuuksien Varsinais-Suomea.

Kumppanuustyö verkostoissa vuonna 2022

Maakuntaohjelman toimenpiteiden toteutus tapahtuu Varsinais-Suomessa noin 20 kumppanuusverkostossa, joissa toimii suuri määrä aktiivisia asiantuntijoita (Kuva 3). Maakuntastrategiakokonaisuuden tultua hyväksytyksi Varsinais-Suomen maakuntavaltuuston kokouksessa joulukuussa 2021, verkostot käynnistivät ohjelmaa tarkentavien toteuttamissuunnitelmien laatimisen. Suunnitelmiin verkostot kirjasivat toimenpiteistä itselleen relevantit ja muotoilivat niitä edistäviä tehtäviä. Yhteinen toteuttamissuunnitelma valmistui kesäkuussa 2022.

Tässä luvussa esitellään luettelomaisesti joitain tuloksia toimenpiteiden toteutuksesta vuodelta 2022. On tärkeää huomata, että toimenpiteiden etenemisen arviointi on tehty kumppanuusverkostoissa ja niiden näkökulmasta. Katsaus ei ole tyhjentävä esitys siitä, mitä maakunnassa on kunkin toimenpiteen parissa tehty.

Tulosnostojen lisäksi luku sisältää arvion kunkin toimenpiteen toteutuksen tilasta:

- **etenee**: toteutus etenee verkoston näkökulmasta suunnitellusti,
- **tarvitsee huomiota**: toteutuksessa on päästy käyntiin, mutta eteenpäin pääsy edellyttää rahoitusta, resursseja, keskustelua tai laajempaa yhteistyötä,
- **ei ole käynnistynyt**: toteutus ei ole syystä tai toisesta vielä käynnistynyt.

Toimenpiteiden toteutuksen kuvaukset ja tila-arviot sisältävät väistämättä subjektiivista tulkintaa. Koska yhtä toimenpidettä toteutetaan usein useassa verkostossa, myös arviot toimenpiteen tilasta voivat vaihdella. Vuosikatsauksessa toimenpiteen yhteydessä ilmoitettu etenemisen tila onkin keskiarvo verkostojen ilmoittamista arvioista (Kuva 2).

Seuraavilla sivuilla jokaisen toimenpiteen arvio alkaa lyhyellä otteella toimenpiteen kuvauksesta. Koko kuvaus on tutustuttavissa maakuntaohjelma-asiakirjassa. Verkostojen laatimiin lyhentämättömiin toteumatietoihin puolestaan voi tutustua tarkemmin toteuttamissuunnitelman visuaalisen toteutuksen avulla verkko-osoitteessa: www.varsinais-suomi.fi/maakuntaohjelma.

Vuosikatsauksen tiedot on koottu verkostoissa ja osin Varsinais-Suomen liiton yhteyshenkilöiden toimesta tammi-helmikuussa 2023.

			
YHTEENSÄ	27	13	4
Puhtaiden ratkaisujen, innovaatioiden ja kestävän kasvun hiilineutraali edelläkävijä	11	3	0
Jokaiselle hyvinvoinnin mahdollisuuksia tarjoava yhteisöllinen maakunta	8	3	1
Yhdessä tekemisen ja tietoon perustuvien päätösten maakunta	3	1	2
Muutoksia ennakoiva ja kasvuhakuinen digimaakunta	5	6	1

Kuva 2: Varsinais-Suomen maakuntaohjelman toimenpiteiden toteutumista vuonna 2022 on arvioitu kolmiportaisella asteikolla: etenee, tarvitsee huomiota, ei vielä käynnistynyt.

Kulttuuri-toimikunta			
15			
Matkailu-foorumi			
30			
MYR-järjestöjaosto	Avoimen tiedon verkosto	Liikennejärjestelmätyn seurantaryhmä	MYR-koulutusjaosto
40	30	40	20
Ruokakehittäjien foorumi	Kulttuuriympäristöryhmä	Metsäohjelman toimeenpanoryhmä	Kansainvälisten asioiden foorumi
10	35	25	10
Vesistökuunnostusverkosto	Merialan asiantuntijaryhmä	MYR-maaseutujaosto	Lääke- ja terveysteknologiaryhmä
20	20	60	20
Alueidenkäytön yhteistyöryhmä	MYR-ilmastovastuujaosto		MYR-elinkeinojaosto
50	30		25
	Vesien- ja merenhoidon yhteistyöryhmä		
	50		

Kuva 3: Varsinais-Suomen kumppanuusverkostojen aktiivitoiminnassa on mukana vaikuttava määrä maakunnan asiantuntijoita. Verkostojen toimintaan esimerkiksi tapahtumien tai uutiskirjeiden kautta osallistuvien joukko on merkittävästi suurempi.

1. Puhtaiden ratkaisujen, innovaatioiden ja kestävän kasvun hiilineutraali edelläkävijä

Ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen ja resurssien ylikulutus muuttavat maailmaa ja toimintaympäristöä. Tarvitaan kokonaisvaltaista suunnanmuutosta ja kestävyteen perustuvaa yhteiskuntaa. Ekologisella jälleenrakennuksella on kiire, ja toimeen on tartuttava heti.

Varsinais-Suomen vision mukaan maakunta on vuonna 2040 puhtaiden ratkaisujen, innovaatioiden ja kestävän kasvun hiilineutraali edelläkävijä. Maakunta tarjoaa ratkaisuja Euroopan ja maailmanlaajuisen vihreän siirtymän tueksi. Laadukkaat ja luotettavat yhteistyöverkostot ovat hyvä paikka innovaatioiden synnyttämiseen. Ruokaketjua kehitetään jatkuvasti kohti Itämeren alueen ympäristö- ja ilmastokestävimpiä ratkaisuja. Varsinais-Suomessa liikutaan kestävästi ja sujuvasti, ja elämä on monipaikkaista, kunkin oman valinnan mukaan.

1. Tuodaan vihreän siirtymän innovaattorit ja sijoittajat yhteen kokeilemaan uusia toimintamalleja ja -tapoja ja etsimään avauksia yhteistyölle.

*Vihreä siirtymä, eli siirtymä pois fossiilisten energialähteiden luomasta kasvusta kohti vihreisiin ratkaisuihin nojaa-
vaa kasvua, luo mahdollisuuden globaaliin liiketoimintaan kestävällä pohjalla ja kiinnostaa kansainvälisiä sijoittajia.
Varsinais-Suomessa hyviä mahdollisuuksia löytyy muun muassa meriteollisuudesta ja sähköisestä liikkumisesta.
Innovaattorien ja sijoittajien yhteistyötä tarvitaan investointitarpeiden määrittelyssä. Uudenlaisia konsortioita
voidaan luoda esimerkiksi ideakilpailujen ja kokeilualustojen avulla.*

Vuoden 2022 aikana yritykset saivat Varsinais-Suomessa merkittäviä rahoituksia yhteistyön kehittämiseksi. Meyer Turku valittiin mukaan Business Finlandin veturiyritysten ja -ekosysteemien rahoitusohjelmaan, jonka avulla yrityksiä haastetaan kasvattamaan tutkimus-, kehitys- ja innovaatioinvestointejaan (TKI) Suomessa. Meyerin NEcOLEAP-ohjelmassa kehitetään laajan yhteistyöverkoston avulla risteilyaluksiin hiilineutraaleja ja kestäviä teknologisia ratkaisuja. Ohjelman kokonaisrahoitus on 160 miljoonaa euroa. Alueen yritykset ovat mukana myös Wärtsilän veturiyrityshankkeessa Zero Emission Marine, jossa rakennetaan nollapäästöistä meriliikenne-ekosysteemiä. Vihreän vedyn tuotantohanke Naantalissa (Green North2 Energy) sai 2,3 MEUR:n kehitystuen (Business Finland).

Innovaatioiden kehittämisen alustat Lounapuisto, Topinpuisto ja lukuisat muut hankkeet toimivat aiheen parissa aktiivisesti. Turun Ekosysteemisopimuksen ensimmäinen rahoituskierros toteutettiin ja sen myötä käynnistettiin useita hankkeita ekosysteemien kehittämiseen liittyen. Turun yliopiston Flavoria-tutkimusalusta järjesti innovaatiofestivaalit, joiden tuloksena syntyi kolme uutta ruokaratkaisua. Turun yliopistossa käynnistettiin kiertotalouden lahjoitusprofessori. Muun muassa metsäalalla huomiota innovaatiotyöstä veivät kuitenkin energiakysymykset ja muut kriisit, jotka johtuivat Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. merialan asiantuntijaryhmä, MYR-ilmastovastuujaosto, ruokakehittäjien foorumi, metsäohjelman toimeenpanoryhmä.

2. Toteutetaan pilotointi- ja demonstraatiokohteita, joilla edistetään alueen ympäristö- ja ilmasto- haasteiden ratkaisujen kaupallistamista ja levittämistä.

*Kestävien toimintojen kaupallistamiseksi on tutkimus- ja selvityshankkeissa tunnistettu useita mahdollisuuksia.
Varsinais-Suomen alueelta löytyy useita sivuvirtoja tai tuotannon kehittämisen keinoja, joita hyödyntämällä voi-
daan saada lisättyä kestävästi ja taloudellisesti uutta elinkeinotoimintaa. Nämä keinot parantavat niin ympäristön
tilaa, sosiaalista hyväksyttävyyttä kuin taloudellista tuloa. Hyviä esimerkkejä Varsinais-Suomesta ovat kemian*

alan uusien tuotteiden mahdollisuudet ravinne- ja metsäteollisuudessa, biokaasun nesteytys tai tekstiilikierron kehittäminen teolliseen mittakaavaan.

Vuoden 2022 aikana Horisontti-rahoitteisessa RESPONSE-hankkeessa Turun Ylioppilaskylän alueella toteutettiin asuntokohteisiin ja asuntoihin integroituja energiapositiivista ratkaisuja, kuten energiaremontteja ja aurinkoenergiaratkaisuja. Lisäksi Vason vuonna 2022 rakenteilla oleva uudiskerrostalo-rakennushanke pilotoi älykästä energianhallintajärjestelmää. VesiKestävä-hanke käynnistyi (vesiensuojelun tehostamisohjelma) ja kehittää käytännönläheisesti metsätalouden vesienhallintaa ja -suojelua.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-ilmastovastuujaosto, metsäohjelman toimeenpanoryhmä.

3. Vauhditetaan kiertotalous- ja vähähiilisyysratkaisuja julkisten hankintojen avulla.

Kiertotalous on talouden toimintatapa, jossa taloudellista hyötyä tuotetaan maapallon kantokyvyn rajoissa, pitämällä materiaalit ja tuotteet kierrossa mahdollisimman pitkään. Julkisiin hankintoihin vuosittain käytettävä rahausumma vastaa noin 16 prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta. Osaavilla hankinnoilla voidaan siis merkittävästi edistää uudenlaisten, kestävien ratkaisujen syntymistä sekä innovatiivisten palveluiden ja teknologioiden kehittymistä.

Vuonna 2022 julkisissa rakennushankkeissa Varsinais-Suomessa otettiin aikaisempaa enemmän tarkasteluun puurakentamisen vaihtoehto ja käynnistettiin julkisen puurakentamisen hankkeita. Turun kaupunki hyväksyi hankintastrategian, jossa on kiertotalouteen ja vähähiilisyteen liittyviä tavoitteita. Lounais-Suomi rakentuu puusta -hankkeessa (maaseuturahasto) edistettiin suunnittelu- ja toteutushankkeita puurakentamisen edistämiseksi. Lisäksi seurattiin ja tehtiin laskelmia vaihtoehtoisten proteiinilähteiden (öljyhamppu, härkäpapu, herne) hiilijalanjäljestä ja päivitettiin lähירוan hankintakriteerejä. Näihin liittyviä tietoja on levitetty maakunnan hankintayksiköihin. Saariston lauttaliikenteen sähköistyminen on edennyt.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-ilmastovastuujaosto, ruokakehittäjien foorumi, metsäohjelman toimeenpanoryhmä.

4. Perustetaan kuntien kanssa yhteistyössä paikallisia ja alueellisia bio- ja kiertotalousekosysteemejä.

Kiertotalouden arvoketjut eivät katso maantieteellisiä rajoja. Kun tarve on sekä vahvistaa olemassa olevia arvoketjuja että tunnistaa uusia, täytyy eri jakeiden ketjuja tarkastella laajapohjaisena kuntien, yritysten ja muiden sidosryhmien yhteistyönä. Näin mahdollistetaan materiaalien kierto ja jatkohyödyntäminen. Biotalous merkittävimmät virrat ja lisäarvopotentiali liittyvät metsätalouden ja ruokaketjun toimintoihin.

Vuosi 2022 oli Paimion tekstiilikierrätyslaitoksen ensimmäinen kokonainen toimintavuosi, ja toiminta käynnistyi vauhdilla ja hyvin myönteisesti. Laajapohjaisella alueellisella yhteistyöllä valmisteltiin EU-Innovative Actions -horisonttiohjelmaan hanke, jossa pilotoidaan luonnon monimuotoisuutta asuinrakentamisen piharatkaisuisissa. Lounapuisto kiertotalouspuisto 2021–2023-hanke jatkoi työtä rakentaakseen Salon Korvanmäen alueesta kiertotalouden keskittymää, Lounapuistoa.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-ilmastovastuujaosto, metsäohjelman toimeenpanoryhmä.

5. Rakennetaan hiilineutraalia energiajärjestelmää Varsinais-Suomen ilmastotiekartan mukaisesti.

Päätös uusiutuvan energian tuotantoon siirtymisestä on jo merkittävältä osin tehty Varsinais-Suomen suurissa, pääosin lämpöä tuottavissa energialaitoksissamme. Maakunnan energiantuotannon määrää voidaan lisätä merkittävästi tuuli-, aurinko- ja bioenergian sekä muiden uusiutuvien energiajakeiden tuotannon osalta. Ilmastotiekartan toimenpiteissä on nostettu esiin mahdollisuuksina muun muassa energiatehokkuuden lisääminen ja

öljylämmityksestä luopuminen, aurinkoenergian tuotannon luvituksen sujuvoittamisen sekä kuntien tukeminen tuulivoimatuotannon alueiden käyttöönotossa.

Vuonna 2022 fossiilisten polttoaineiden käyttö on Varsinais-Suomessa laskenut erittäin merkittävästi lämmön tuotannossa. Uusia teknologioita on otettu käyttöön, esimerkkinä Uudenkaupungin savukaasupesuri. Aurinkovoimakaavoitusta ja -hankkeita on käynnistetty ja tuulivoimahankkeita on merkittävässä määrin valmistelussa maakuntaa lähellä oleville merialueille. Myös puuenergialla oli runsaasti kysyntää. Turun ammattikorkeakoulu panostaa voimakkaasti teollisen aurinkovoiman projektien laadunvarmistuksen palvelutarjontaan. Paimion bio-kaasulaitos sai investointitukea. Alueellinen vetyekosysteemi käynnistettiin. Varsinais-Suomessa on 15 aktiivista ilmastokuntaa.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-ilmastovastuujaosto, metsäohjelman toimeenpanoryhmä.

6. Tehdään Varsinais-Suomesta maatalouden kestävien ratkaisujen pilotointialue: lisätään vaikuttavimpien viljelymenetelmien käyttöä ja kokeillaan ennakkoluulottomasti uusia ratkaisuja.

Varsinais-Suomi on Suomen ruoka-aitta ja merkittävä ruoantuottaja. Kestävä ja kannattava alkutuotanto on tärkeä huoltovarmuustekijä, jonka jatkuvuuteen ja vakaaseen toimintaympäristöön tulee panostaa. Kestävästi tuotettu ruoka on myös vahva erottautumistekijä kansainvälisillä markkinoilla. Käynnissä on useita toimia, joilla maataloudesta tulevaa ravinnevalumaa pyritään pienentämään. Koska Saaristomereen päätyvästä kuormituksesta kuitenkin yhä noin 70–80 prosenttia on peräisin maataloudesta, on sieltä löydettävissä suurimmat muutoksen mahdollisuudet.

Vuonna 2022 ProAgria Länsi-Suomen, MTK-Varsinais-Suomen ja Valonian yhteishanke ”Tieto käyttöön – hiili peltoon” (maa- ja metsätalousministeriön rahoittama) käynnistyi. Hanke kokoaa yhteen viljelijäryhmiä, jotka käsittelevät aiheita tilakohtaisista ympäristötoimenpiteistä tutkimustiedon soveltamiseen ja verkostoitumiseen. ELY-keskus laajensi KIPSI-hanketta (NextGenerationEU), jolla ehkäistään ravinteiden huuhtoutumista kasvavien sadantojen paineessa. MTK-Varsinais-Suomi järjesti koulutuksia viljelijöille ympäristöystävällisistä viljelymenetelmistä. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kokoama ”Saaristomeriohjelma: Maatalouden vesiensuojelun tiekartta” julkaistiin. Tiekartan täysimääräisen toteuttamisen edellyttämiä lainsäädäntömuutoksia ja lisärahoitusta ryhdyttiin ajamaan Varsinais-Suomen liiton, ELY-keskuksen ja Turun kaupungin yhteistyönä. Vuoden aikana kartoitettiin myös ammattikalastuksen haasteita, sillä se on ainoa elinkeino, joka poistaa ravinteita rehevöityneestä Saaristomereestä. Uusi RESIST-hanke sai rahoituksen vuosille 2023–2027 (Horisontti-ohjelma). Sen tavoite on maa- ja metsätalouden vesienhallinnan kehittäminen pilotti-kohteissa ja hyvien käytänteiden levittäminen liittyen ilmasto-riskien hallintaan.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-ilmastovastuujaosto, MYR-maaseutu- ja ruokakehittäjien foorumi, vesien- ja merenhoidon yhteistyöryhmä, vesistökuunnostusverkosto.

7. Tuotetaan avoin Saaristomeren ja sen valuma-alueen seuranta- ja monitorointijärjestelmä, joka hyödyntää ravinnevaluma- ja ravinnekuormitustietoja.

Saaristomeri on Itämeren huonokuntoisimpia merialueita ja sen valuma-alue Itämeren suojelukomission pahimpien kuormittajien listalla. Ravinteiden liikkumisen kokonaisketjun hallinta tarvitsee koottua tietoa muun muassa maaperästä, maaperän ravinnetasosta, muokkaus- ja lannoitustekniikoista, viljelytavoista, ravinnepitoisuuksista, vesitaloudesta ja muista ravinteiden kiertoa vaikuttavista tekijöistä. Erityisesti hajakuormituksen seuranta tulisi tehostaa sekä valuma-alueella että saaristossa. Laajan ja kattavan tutkimustiedon avulla voidaan suunnitella ja ohjata parhaat käytännön menetelmät ravinteiden hallintaan.

Vuonna 2022 tietoja ravinnekuormasta kerättiin muun muassa KIPSI-hankkeessa (NextGenerationEU) ja tarvittavia toimia tunnistettiin vuoden aikana valmistuneessa ”Saaristomeriohjelma: Maatalouden vesiensuojelun tiekartta” -julkaisussa. Ympäristöhallinto kehitti Pisara-järjestelmää vesien- ja merenhoidon tueksi. Kestävän vesienhallinnan ja ilmastonmuutoksen sopeutumisen teemaan valmisteltu RESIST-hanke (Horisontti-ohjelma) sai

rahoituksen. Hankkeen pilottialueena maa- ja metsätalouden kehittämistyössä on Liedon Savijoki, jolla on tehty intensiivistä seuranta SAVE-hankkeen (ympäristöministeriön rahoittama hanke) aikana ja myös sen jälkeen.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. avoimen tiedon verkosto, MYR-maaseutuajaosto, vesien- ja merenhoidon yhteistyöryhmä, vesistökuunnostusverkosto.

8. Tehdään varsinaissuomalaisesta ympäristövastuullisesti tuotetusta ruoasta vahva brändi.

Ruokaketjulla on Varsinais-Suomessa merkittävä rooli monella tapaa: se on suuri työllistäjä, matkailun vetovoimatekijä sekä uusien innovaatioiden synnyttäjä. Maakunnassamme on lukumäärällisesti kaikkein eniten jalostavia elintarvikeyrityksiä Suomessa sekä laaja-alaisin osaaminen eri kasvilajien viljelyyn. Ruokaketjulla on monenlaisia ympäristövaikutuksia, mutta myös ratkaisun mahdollisuuksia. Ilmastokriisi ja luonnon monimuotoisuuden heikentyminen vaativat toimia globaalin ruokajärjestelmän uudistamiseksi ja paikallisesti sopeutumiskyvyn vahvistamiseksi.

Vuonna 2022 lanseerattiin D.O. Saaristomeri -merkki, jota hallinnoi Varsinais-Suomen liitto yhteistyössä MTK-Var-sinais-Suomen, Turun kaupungin ja ravitsemuselinkeinojen edustajien kanssa. Turun yliopiston Brahea-keskus käynnisti Laari Lähiruokapiste -lähiruokakonttiprojektin (EAKR), ja useita pienempiä Leader-hankkeita toteutettiin ja suunniteltiin. Turun kaupunki käynnisti "Ruokakaupunki Turku" -prosessin. Käynnistettiin hankevalmistelu tukemaan luonnontuotealan yritysten toimintaedellytyksiä ja kansainvälisille markkinoille pääsyä.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-maaseutuajaosto, ruokakehittäjien foorumi, metsäohjelman toimeenpanoryhmä.

9. Lisätään maatalouden virtojen hyödyntämistä biolaitoksissa, lannan prosessointia, sekä edistetään sekoitevelvoitteen käyttöönottoa.

Maatalouden materiaalivirtojen hyödyntämisellä on suuri potentiaali niin ravinteiden käytön kuin energiantuotannon saralla. Eryyisesti maatalouden lantaa on maantieteellisesti Varsinais-Suomessa paikoin liikaa, jolloin ympäristöllisesti kestävinä on sen prosessointi ja hyödyntäminen alueilla, joilla siitä on vajausta. Materiaalivirtojen hyödyntämisellä voidaan saavuttaa uusia elinkeinoja maaseuduille sekä parantaa maatalouden toimijoiden kannattavuutta ja energiaomavaraisuutta. Sekoitevelvoitteen määrän kasvattaminen lisää kysyntää ja kannattavuutta liikennekäyttöön soveltuvien polttoaineiden tuotannolle. Biokaasun tuotannon, ravinnekierron edistämisen ja energiaomavaraisuuden osalta maakunnasta löytyy jo hyviä esimerkkejä Vakka-Suomen alueelta.

Vuonna 2022 Varsinais-Suomen ELY-keskus käynnisti ravinnekiertotuen valmistelun biokaasulaitoksille, jotka otavat vastaan lantaa ja jatkojalostavat mädätejätteestä lannoitevalmistetta. Lisäksi tehtiin vaikuttamistyötä, jotta ravinnekiertotuki laajenisi teknologiariippumattomaksi. Saaristomeren vaikuttavuusrahoitus selvityksen kautta edistettiin uusien rahoitusmallien muodostamista ravinnekierrolle.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-ilmastovastuujaosto, MYR-maaseutuajaosto.

10. Tehdään Varsinais-Suomesta monipaikkaisuuden edelläkävijä, jossa on myös saaristossa ja maaseuduilla hyvä digitaalisten ja liikkumisen yhteyksien saatavuus.

Monipaikkaisuudella tarkoitetaan perinteisesti sitä, että ihmiset asuvat ja toimivat useassa eri paikassa. Varsinais-Suomessa tähän liittyvä mökkiläisyys, sittemmin "kakkosasuminen", on aina ollut tyypillistä. Monipaikkaisuus on kuitenkin perinteisen mökkeilyn lisäksi myös sitä, että ihmiset eivät pelkästään vietä aikaa vapaa-ajanasunnoillaan vaan myös toimivat aktiivisesti siellä ja sieltä käsin; monipaikkaiset ihmiset tekevät työtä etäyhteyksien kautta, he osallistuvat aktiivisesti "kakkoskuntansa" toimintaan, käyttävät sen julkisia palveluita, vaikuttavat siellä paikallisesti sekä osallistuvat erilaisiin aktiviteetteihin, esimerkiksi kulttuurieroihin. Monipaikkaisuudella on keskeinen merkitys Varsinais-Suomen kehitykselle ja positiivisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä kaupunki- ja maaseutualueiden välillä.

Vuonna 2022 kerättiin seurantatietoa liikkumisesta Varsinais-Suomen Maakunnan tila -katsaukseen. Saaristolain uudistamisessa oli keskeisessä roolissa muun muassa saaristoliikenteen uudistamisen teema. Åbo Akademin Bobarhet-verkostohanke (TEM) oli käynnissä. Hankkeessa käytetään habitability-menetelmää ja tarkastellaan Varsinais-Suomen saarten ja eri alueiden asuttavuutta esimerkiksi energiahuollon ja palveluiden saatavuuden näkökulmasta.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. liikennejärjestelmätöiden seurantaryhmä, MYR-maaseutujaosto, alueidenkäytön yhteistyöryhmä.

11. Kehitetään maakunnan laajuinen joukkoliikennejärjestelmä, joka muodostuu seudullisista ratkaisuista ja eri liikennemuotojen solmupisteistä.

Maakunnallisen paikallisjunaliikenteen käynnistäminen niin, että se vastaa kuntien kehittämisen ja liikkumisen tarpeita, antaa hyvän alustan ja mahdollistaa kestäviin liikkumismuotoihin tukeutuvien matkaketjujen kehittämistyön. Varsinais-Suomen rataverkkoa hyödyntävän paikallisjunaliikenteen toiminnan elvyttäminen edellyttää radan varren solmupisteiden kehittämistä siten, että niiden ympäristöt tukevat joukkoliikenneyhteensopivia kulkutapoja, kuten kävelyä ja pyöräilyä, ja seudullisia joukkoliikennejärjestelmiä muuallakin kuin Turun seudulla.

Vuonna 2022 maakunnan joukkoliikennejärjestelmän osana kehitettiin muun muassa valo-ohjausta ja -etuksia sekä solmupisteitä ja liityntäpysäköintiä. Vuoden aikana laadittiin seudullista joukkoliikennevisiota, joka valmistuu alkuvuonna 2023. Alueellisen junaliikenteen edistämiseksi tehtiin selvitystyötä, ja esimerkiksi maakunnallisen joukko- ja paikallisjunaliikenteen organisoitumisen ja kustannustenjaon vaihtoehtojen kartoitus valmistui. Turun seudun joukkoliikenteen, eli Fölin, laajenemisesta tehtiin vaikutusselvitykset viiden kunnan osalta. Kunnista Paimio haki ja hyväksyttiin Föliin ja yhteinen liikenne alkaa vuonna 2024. Varsinais-Suomen ELY-keskus kehitti vastuullaan olevaa seutuliikennettä muun muassa sähköbussihankinnoilla ja uudisti Föli-yhteensopivaa lippujärjestelmää. Varsinais-Suomen liitto, Turun kaupunki sekä Turun ja Varsinais-Suomen Eurooppa-toimisto tekivät aktiivista edunvalvontaa liittyen Tunnin junaan. Tavoitteena oli vaikuttaa Euroopan unionin TEN-T-uudistukseen, säilyttää Espoo-Salo-oikorata ydinverkossa ja hankkeen rakentamisen takarajana vuosi 2030.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. liikennejärjestelmätöiden seurantaryhmä, MYR-ilmastovastuujaosto.

12. Edistetään ja kokeillaan uusia kestäviä liikkumisen tapoja ja logistiikan ratkaisuja.

Liikenteen päästöjen puolittamiseksi pitää ottaa käyttöön jo olemassa olevat ratkaisut ja kokeilla rohkeasti myös uusia innovaatioita ja trendejä, kuten sähköisen liikkumisen edistämistä ja biokaasun käytön mahdollisuuksia. Päästöjä vähentävillä ratkaisuilla vaikutetaan usein myös liikenneympäristön turvallisuuteen, miellyttävyyteen ja sujuvuuteen. Kuljetusten päästöihin voidaan vaikuttaa paitsi siirtymällä vähäpäästöisempiin käyttövoimiin, myös optimoimalla kuljetusreitit ja parantamalla logistiikkapalveluita ja niiden oikea-aikaisuutta digitaalisten ratkaisujen avulla.

Vuonna 2022 tehtiin Uudenkaupungin autotehtaan henkilöstön liikkumista koskeva selvitys. Kaupunkiseuduilla kehittämistyön painopisteinä olivat esimerkiksi priorisoitavat kävelyalueet ja kaupunkipyöräjärjestelmä. Lisäksi käynnistyi lähiruokalaari-kokeilu (Laari Lähiruokapiste-hanke, EAKR), ja Turun kaupungin kesäkatukokeilu. Lounais-Suomen yksityistieverkko huoltovarmuuden varmistajana -hanke (maaseuturahasto) käynnistyi, ja kehittää yksityistiestön ja siltojen muodostamaa liikenneinfrastruktuuria huoltovarmuuden tukemiseksi. Saariston lauttaliikenteen sähköistyminen on edennyt.

Toimenpiteiden toteutuksessa mukana mm. liikennejärjestelmätöiden seurantaryhmä, MYR-ilmastovastuujaosto, metsäohjelman toimeenpanoryhmä.

13. Huolehditaan, että maakunnassa ja maakunnasta liikkuminen on sujuvaa.

Sujuvan liikkumisen turvaamiseksi on tärkeää varmistaa tie- ja katuverkon kunto, sekä muun muassa Tunnin junan rakentamisrahoitus, paikallisjunaliikenteen käynnistäminen sekä lentokentän ja satamien toiminta. Varsinais-Suomen monipuolinen elinkeinorakenne tarvitsee sujuvaa tavara- ja henkilöliikennettä niin maakunnan sisällä kuin kansallisesti ja kansainvälisestikin. Tieverkko edellyttää kunnossapitoa ja nykyisen liikennejärjestelmän pullonkaulat sekä liikennemäärien kasvu sen kehittämistä.

Vuonna 2022 liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaisissa liikenneverkon parantamis- ja kehittämishankkeissa erityisinä painopisteinä olivat Turun tunnin junan edistäminen, Turun kehätien (kt 40/E18) ja satamayhteyksien parantaminen, Varsinais-Suomen alueellisen junaliikenteen käynnistäminen, joukkoliikennejärjestelmän houkuttelevuuden parantaminen, saaristoliikenteen uudistaminen sekä valtateiden 8 ja 9 parannus- ja kehittämistoimenpiteet. Turun kaupunkiseudun itäosan tieverkkokysymyksiä tarkasteltiin vuoden aikana aloitetussa selvityksessä.

Toimenpiteiden toteutuksessa mukana mm. liikennejärjestelmätyön seurantaryhmä, alueidenkäytön yhteistyöryhmä.

14. Parannetaan pyöräliikenteen yhteyksiä ja edellytyksiä koko maakunnassa.

Pyöräilyn edistäminen vastaa moniin yhteiskunnan haasteisiin: pyöräily on kestävä liikkumisen muoto, sen valitseminen vähentää päästöjä ja lisää mahdollisuuksia arkiliikuntaan, se on hyvä lasten ja nuorten liikkumisen muoto ja toimii myös liikennekasvatuksen työkaluna. Kun yhteydet ovat sujuvia, pyöräily valitaan kulkumuodoksi yhä useammin ja ympäri vuoden. Sähköpyöräily ja tavarapyörät yleistyvät, ja niistä voi tulla varteenotettava vaihtoehto autolle. Muutos vaatii kuitenkin panostuksia infrastruktuuriin.

Vuonna 2022 uusia pyöräliikenteen väyliä rakennettiin ja parannettiin eri puolilla maakuntaa: Kustavintien pyöräilyturvallisuutta parannettiin, Pienen rengastien kehittäminen jatkui, Masku-Mynämäki-Nousiainen-pyöräilyreitistö toteutettiin ja Turku-Lieto-pyöräväylä valmistui. Turussa rakennettiin uusia pyöräkaistoja ja edistettiin talvipyöräilyä. Myös pyöräilylaskureita hankittiin. Saariston rengastie sai rahoitusta jalankulku- ja pyöräväylän rakentamiseen Nauvossa ja kantatielle 43 saatiin kunnostusrahaa Uudenkaupungin Kalannin ja ja Laitilan Kodjalan välille eduskunnan jakovarasta.

Lisäksi osana Turun kaupunkiseudun (TKS) maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksen toimenpiteitä taloyhtiöille, yrityksille, kunnille ja muille kiinteistön omistajille laadittiin laadukkaana pyöräpysäköinnin ohjeistus. Käynnistettiin TKS:n pyöräliikenteen tavoiteverkon ja -leveyksien määrittelytyö. Valonia laati suunnitelmapohjan kuntien kävelyn ja pyöräliikenteen edistämistyön tueksi (joulukuu 2021) ja kunnissa tehtiin omia pyöräilyn edistämishjelmia.

Toimenpiteiden toteutuksessa mukana mm. liikennejärjestelmätyön seurantaryhmä, MYR-ilmastovastuujaosto, alueidenkäytön yhteistyöryhmä.

2. Jokaiselle hyvinvoinnin mahdollisuuksia tarjoava yhteisöllinen maakunta

Suomalainen väestö vanhenee, kun elinikä pitenee ja syntyvyys on alhainen. Kun maahanmuuton seurauksena väestö tulee heterogeenisemmäksi, tapahtuu samanaikaisesti useita muutoksia: väestö ikääntyy ja monimuotoistuu, ja eri väestöryhmien tarpeet muuttuvat. Uudet tavat tehdä töitä ja elää – vaikkapa monipaikkaisesti – luovat edellytyksiä muutokselle.

Varsinais-Suomen vision mukaan maakunta on vuonna 2040 jokaiselle hyvinvoinnin mahdollisuuksia tarjoava yhteisöllinen maakunta. Maakunnassa panostetaan syrjäytymiskehityksen ja yksinäisyyden vähentämiseen. Avoin asenneilmapiiri vahvistaa turvallisuutta. Yhteisöllinen ja monikulttuurinen yhteiskunta ammentaa osallisuudesta, taiteesta, kulttuurista ja ympäristöstä hyvinvointia, ja hyvinvoinnista elinvoimaa. Varsinais-Suomessa kukin pystyy osallistumaan sekä koulutukseen että työelämään, kykyjensä mukaan, yhdenvertaisesti. Nämä tekijät houkuttelevat ihmisiä ja yrityksiä tulemaan ja jäämään Varsinais-Suomeen.

15. Tunnistetaan uusia yhteistyön, rahoituksen ja viestinnän keinoja, joilla voidaan vahvistaa maakunnan toimijoiden työtä heikommassa asemassa olevien väestöryhmien ja esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Heikommassa asemassa olevat väestöryhmät ovat ryhmiä, joiden on erilaisista syistä vaikea saada ääntään kuuluksi, osallistua tai vaikuttaa maakunnan toimintaan. Syyt voivat liittyä esimerkiksi kieleen, henkiseen tai fyysiseen toimintakykyyn, tai vaikkapa kulttuurisiin tekijöihin. Muutoksen täytyy lähteä tarvelähtöisesti liikkeelle niin, että kunkin ryhmän erityiset tarpeet tunnustetaan yhdessä ryhmän edustajien kanssa. Syrjäytymisellä puolestaan tarkoitetaan yhteisöllisen toiminnan ulkopuolelle jäämistä ja yhteiskunnallista huono-osaisuutta. Usein syrjäytymiseen liittyy myös sosiaalista, taloudellista ja terveydellistä osattomuutta ja eriarvoisuutta. Kaikessa julkisessa palvelussa tulee erityisesti panostaa ihmisten kohtaamiseen. Näin voidaan välttää sellaista syrjäytymistä, joka johtuu yhteiskunnan sulkeutumisesta, ihmisten elinpiirin kaventumisesta ja siitä seuraavasta yksinäisyydestä.

Vuonna 2022 syrjäytymisen vastainen työ oli monien järjestöjen toiminnan ytimessä. Erityisesti digiosaamista on tuettu iäkkäämmässä väestöryhmissä (Seniorihelppi), mutta myös maahanmuuttajien ja näkövammaisten parissa. Kehittämissä hankkeissa hyödynnettiin kokemusasiantuntijoita, ja tilaisuudet pyrittiin järjestämään niin, että niihin osallistuminen olisi mahdollisimman helppoa kaikille. Materiaalien saavutettavuuteen kiinnitettiin huomiota ja moni järjestö tuotti saavutettavuusosaamista tukevaa materiaalia.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-järjestöjaosto.

16. Rakennetaan tehokasta kotouttamistoimintaa: otetaan maahanmuuttajat osaksi yhteiskunnan toimintaa ja tuetaan opiskelua ja työllistymistä.

Maakunnan väestönkasvu perustuu suurimmalta osin vieraskielisten määrän kasvuun. Maahanmuutto ja kansainvälisyys ovat tärkeitä voimavaroja niin kansalaisyhteiskunnalle kuin elinkeinoelämällekin. Tehokkaalla ja osallistavalla kotoutumisella maahanmuuttajien osaaminen ja potentiaali saadaan osaksi hyvinvoivaa Varsinais-Suomea. Opastamisen ja osallistamisen lisäksi tulee tunnistaa osaaminen ja panostaa osaamisen kehittämiseen. Ensisijaisena tavoitteena on työllistymisen edellytysten parantaminen.

Vuonna 2022 varsinaissuomalaisten kuntien kotouttamissuunnitelmien ja työllisyyden hoitoalueiden päivitys oli käynnissä. Maahanmuuttajien koulutuksen määrä kasvoi selvästi, erityisesti Ukrainasta saapuneiden pakolaisten vuoksi. Varsinais-Suomen kunnat loivat yhteistä tilannekuvaa Ukrainan kriisin vaikutuksista ja kävivät aktiivista

vuoropuhelua ukrainalaisten majoittamiseen ja palveluihin liittyvissä kysymyksissä. Tilannekuvan luomisessa ja tilapäiseen suojeluun liittyvässä viranomaisyhteistyössä hyödynnettiin muun muassa Varsinais-Suomen kunta-johtajakokousta.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-koulutusjaosto.

17. Rakennetaan varsinaissuomalaisen osallisuuden toimintamalleja, jotka tukevat aktiivista kansalaisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Osallisuus tarkoittaa tunnetta, joka syntyy, kun ihminen kokee olevansa osa yhteisöä. Osallisuus ilmenee yhteisön jäsenten keskinäisenä arvostuksena, tasavertaisuutena ja luottamuksena siihen, että asioihin voi vaikuttaa. Osallisuus ei synny itsestään vaan vaatii yhteisiä toimintatapoja, avoimuutta ja tekoja. Onnistuminen osallisuuden vahvistamisessa tukee aktiivista kansalaisuutta, jossa yhdistyy vaikuttaminen ja yhteiseksi hyväksi toimiminen, mutta myös vastuun ottaminen ja osallistuminen yhteisten asioiden hoitoon. Aktiivisen kansalaisuuden edistäminen huomioi kaikkien väestöryhmien vahvuudet ja valjastaa ne käyttöönsä olivatpa ne innovatiivista osaamista, elämäkokemusta tai kansainvälistä näkemystä osana vapaaehtoistoimintaa, harrastuksia tai kunnan toimintaa.

Vuonna 2022 varsinaissuomalaisissa kunnissa (esim. Laitila, Pyhäranta, Marttila, Lieto, Rusko, Kemiönsaari) laadittiin yhdistysohjelmia ja uusia kunnan ja kolmannen sektorin yhteistyöprosesseja, jotka lisäävät yhteisiä osallisuustoimia. Järjestöt toimivat hyvin aktiivisesti Ukrainasta saapuneiden pakolaisten auttamiseksi. SOTE-järjestöt tekivät aktiivista yhteistyötä hyvinvointialuevalmistelun kanssa. Järjestöt käsitelivät monin tavoin myös kestävyys- ja ilmastoasioita ja rooliaan kestävä elämän vahvistamisessa. Saavutettavuuteen ja käytettävien tilojen esteettömyyden varmistamiseen panostettiin. Toimenpiteeseen liittyen Varsinais-Suomen liitto sai rahoituksen We make transition! -hankkeelle (BSR Interreg), jossa toteutetaan vuosina 2023–2025 kestävyysmurrosta kansalaisyhteiskunnan ja kuntien yhteistyönä. Nuorten yhteiskunnallista osallisuutta vahvistavaa Varsinais-Suomen vaikuttajakoulua jatkettiin kuudennella vuosikursilla.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-järjestöjaosto.

18. Korostetaan väestön monikielisuuden vahvuuksia ja mahdollisuuksia palveluissa, matkailussa ja yritystoiminnassa.

Asukkaiden hyvinvointi syntyy siitä, että hyväksymme moninaisuuden. Haluamme, että Varsinais-Suomessa kaikilla on hyvä olla kielestä ja taustasta riippumatta. Maakunnan erityisvahvuus on kaksikielisyys ja ruotsinkielisyyden hyödyntäminen, mutta maakunnan luonne ja väestö huomioiden yhä enemmän myös laaja kansainvälisyys ja monikielisyys.

Toimenpiteen toteutus ei sellaisenaan ole vielä käynnistynyt kumppanuusverkostoissa, mutta moni varsinaissuomalainen toimija tekee jatkuvasti kansainvälistä työtä ja käy keskustelua eurooppalaisten kumppanien kanssa. Lisäksi maakunnan monikielisyyttä ja sen toteutumista seurattiin muun muassa Varsinais-Suomen kielellisten palveluiden toimikunnassa. Varsinais-Suomen liiton viestinnän kielivalikoimaa pyrittiin ja pyritään mahdollisuuksien mukaan laajentamaan. Liiton verkkosivuille tuotiin asteittain aikaisempaa laajemmin sisältöä myös ruotsiksi ja englanniksi, ja sama näkökulma huomioitiin esimerkiksi liiton uutiskirjeessä. Varsinais-Suomen hallitusohjelmatavoitteisiin kirjattiin englanninkielisen ylioppilastutkinnon tarve osana kansainvälisten osaajien ja perheiden houkuttelua.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana -.

19. Toteutetaan selvitys osallistavan ja ennakoivan maakunnallisen palveluverkkosuunnittelun tarpeista ja mahdollisuuksista.

Varsinais-Suomen kuntakenttä on monipuolinen ja rikas: kuntien koko ja vahvuudet vaihtelevat suuresti. Monet kunnat voisivat hyötyä erityisosaamista edellyttävillä aloilla kuntarajat ylittävistä 36 palvelurakenteista. Tässä koh-

din kunnan kaikki toiminnot nähdään palveluina, ei yksin perinteisesti palveluiksi luettavat toiminnot. Uudenlaisten yhteistyömallien avulla kunnille voidaan luoda mahdollisuus jakaa vastuita eri teemoissa ja kehittää keskinäistä osaamisen vaihdantaa palvelujen ja toiminnan laadusta tinkimättä sekä resurssitehokkuutta edistään. Tärkeää on, että kunkin kunnan omat lähtökohdat ja toimintaympäristö huomioidaan malleja kehitettäessä.

Vuonna 2022 toteutettiin muun muassa Varsinais-Suomen palvelupistetietokanta, jonka ylläpidosta ja kehittämisestä vastaa Lounaistieto.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. avoimen tiedon verkosto.

20. Varmistetaan kuntien ja kolmannen sektorin yhteistyöllä, että molempien tuottamat palvelut ovat vahvasti ja tunnustetusti osana kuntien palveluvalikoimaa.

Kunnan taloustilanne asettaa raamit sille, missä laajuudessa sen on itse mahdollista tuottaa palvelut, joita se tarjoaa kuntalaisilleen. Koska kunnan ei ole mahdollista tuottaa kaikkia tarvitsemiaan palveluita itse, sen tulee mahdollistaa muiden toimijoiden tuottamat palvelut osana kunnan palveluvalikoimaa. Olennaisessa roolissa palvelun tuottajina ovat kolmannen sektorin toimijat, eli erilaiset järjestöt ja yhdistykset. Yhteistyön vahvistamiseksi kehitetään erilaisia sopimus- ja kumppanuusmalleja ja -mallipohjia, jaetaan tietoa ja tuodaan toimijoita ja verkostoja yhteen.

Vuonna 2022 Varsinaista kulttuuria -hanke toi kuntia yhteen keskustelemaan yhteistyömahdollisuuksista kulttuurin saralla ja ensimmäiset seututaiteilijat aloittivat työnsä. Varsinais-Suomen museoiden yhteinen ilmastolupaushanke käynnistyi. Turkuun perustettiin Taiteen talo, joka vahvistaa kulttuurin asemaa koko maakunnassa. Kunnan ja järjestöjen välisiä yhteistyösopimuksia (yhdistysohjelmia) laadittiin ja yhteistilaisuuksien määrä kasvoi. Joissakin Varsinais-Suomen kunnissa elinvoimakäsite yhdisti yritys- ja yhdistysväkeä (Pöytyä, Aura, Lieto, Marttila). Kyläturvallisuushanke (Palosuojelurahaston rahoittama hanke) kehitti paikallisyhteisöjen ja kansalaisten turvallisuusosaamista ja yhteistyötä muun muassa Alastarolla, Yläneellä ja Laitilassa.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. kulttuurifoorumi ja kulttuuritoimikunta, MYR- järjestöjaosto.

21. Varmistetaan mahdollisuus jatkuvaan oppimiseen.

Teknologian kehitys muuttaa työelämää ja osaajatarpeita. Monien ammattien ja työtehtävien sisällöt muuttuvat, osa työtehtävistä lakkaa olemasta, uusia töitä syntyy erityisesti korkeaa osaamista vaativille aloille ja suorittavan työn arvostusta tulee vahvistaa ja parantaa näihin tehtäviin liittyviä olosuhteita ja sisältöjä. Samanaikaisesti työn murros muuttaa työn tekemisen muotoja. Jatkevasta oppimisesta puhuttaessa painopiste onkin muuttuvassa työelämässä ja sen synnyttämässä osaamistarpeissa sekä työuran aikaisessa oppimisessa. Jatkuvan oppimisen keskiössä on oppilaitosten työelämäyhteistyö kaikissa muodoissaan.

Vuonna 2022 työvoima- ja lyhytkoulutusten määrät kasvoivat Varsinais-Suomessa. Käynnistettiin valmistelu jatkuvan oppimisen maakunnallisen strategisen yhteistyön ja ohjelman osalta. Yhteistyön tavoitteena on muun muassa vahvempi ja koordinoitumpi toiminta rahoitushakujen suhteen. Seurattiin yhteistyön etenemistä Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen (JOTPA) ensimmäisenä kokonaisuutena toimintavuonna. Monet kumppanuusverkostot järjestivät kohderyhmilleen osoitettua koulutusta.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. ennakointiakatemia, MYR-koulutusjaosto, kulttuurifoorumi ja kulttuuritoimikunta, metsäohjelman toimeenpanoryhmä.

22. Vahvistetaan ja rakennetaan lisää suoria rekrytointikanavia ja työharjoittelumalleja oppilaitosten ja yritysten välille.

Vastavalmistuneiden työllistymisen tuki on kiinteä osa ammatillisen, ammattikorke- ja yliopistotasaisen koulutuksen perustoimintaa niin laadukkaan ja oikea-aikaisen ohjauksen kuin erilaisten työllistymisväylien muodossa.

Käytännössä väyliä työelämään voidaan rakentaa kohtaamalla paikallisia yrityksiä ja harjoittelu- tai lopputyöpaikkaa etsiviä korkeakouluopiskelijoita ja hyödyntämällä työelämän aitoja oppimisympäristöjä. Työelämässä oppiminen korostuu opintojen päättövaiheessa, jolloin opiskelija usein myös siirtyy oppisopimussuhteeseen varsinkin ammatillisella puolella ja vie tutkinnon sitä kautta loppuun. Työharjoittelumalleja ja rekrytointikanavia tulee kehittää eri puolilla Varsinais-Suomea, sillä tämä on erinomainen keino yritykselle varmistaa henkilön sitouttamisen työpaikkaan ja maakuntaan.

Vuonna 2022 oppilaitosten ja yritysten yhteistyö ja suorat yhteistyökanavat suurten yritysten ja työvoiman vuokrafirmojen välillä olivat tärkeä ja kehittyvä osa-alue alueellisen osaamisen ja koulutuksen toimintakenttää. Varsinais-Suomessa oli käynnissä useita hankkeita oppilaitos- ja yritysyhteistyö -teemaan liittyen (esimerkkinä korkeakoulujen kampushankkeet).

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. ennakointiakatemia, MYR-koulutusjaosto, metsäohjelman toimeenpanoryhmä.

23. Muodostetaan oppilaitosten ja yritysten yhteistyötä edistäviä ekosysteemejä.

Ekosysteemi on tietyn alan tai tavoitteen ympärille muodostunut, toisistaan riippuvien ja hyötyvien toimijoiden verkosto. Varsinais-Suomen yritykset ja elinkeinot tarvitsevat monipuolista osaamista, joten oppilaitosten ja yritysten yhteistyön kehittäminen on luontevaa ja tarpeellista. Ekosysteemiajattelun lähtökohdana on oppilaitosten palveluroolin kehittäminen eri puolilla maakuntaa.

Vuonna 2022 Varsinais-Suomessa oppilaitosten ja yritysten yhteistyötä edistävät ekosysteemit (kuten Teknologia kampus Turku, Terveyskampus Turku, Kulttuurikampus Turku) toimivat aktiivisesti. Mukana olivat myös Ennakointiakatemia, Älykäs ennakointi -hanke (EAKR) ja Tulevaisuustislaamon alue-ennakointimallin rakentaminen.

Lääke- ja terveysteknologia-alan innovaatiohubin kehittämiseen haettiin rahoitusta, mutta valitettavasti vielä kielteisin tuloksin. Liikunnan ja ravitsemuksen yhdistävän testialustan kehittämishankkeelle haettiin rahoitusta. Turkuun perustettavan Kansallisen lääkekehityskeskus Oy:n perustamissopimus allekirjoitettiin.

Meyer Turun vetämä NEcOLEAP-veturihanke käynnistyi. Hanke yhdistää yritysten, yliopistojen ja tutkimuslaitosten edustajat kehittämään maailman mittakaavassakin innovatiivisia ja vastuullisia teknologiaratkaisuja, joilla voidaan taata suomalaisen telakkateollisuuden ja risteilyalusosaamisen kilpailukyky tulevaisuudessakin. Åbo Akademin johtama NavisSpace-projekti, jossa etsitään uusia ratkaisuja laivojen teknisen suunnittelun alkuvaiheeseen, käynnistyi. Rauma Marine Constructionsin, Viking Linen, Åbo Akademin ja Kempowerin yhteinen Decatrip-hanke, jolla kehitetään hiilineutraalin meriliikenteen Turun ja Tukholman välillä mahdollistava ratkaisu, käynnistyi. Fraunhofer Innovation Platform, FIP-S2@Novia, lisäsi yhteistyötä merialan yritysten ja korkeakoulujen välillä. SMARTER ja S4VF-hankkeet, joissa suurin osa turkulaisista korkeakouluista on mukana, jatkoivat monentasoisen yhteistyön rakentamista ja tuottivat aloitteita uusista hankkeista. Useiden Veturi- ja EU-hankkeiden valmistelu oli käynnissä.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. ennakointiakatemia, lääke- ja terveysteknologiaryhmä, merialan asiantuntijaryhmä, MYR-koulutusjaosto, MYR-elinkeinojaosto, metsäohjelman toimeenpanoryhmä.

24. Parannetaan kulttuurin monialaista saavutettavuutta ja tuetaan kuntien kykyä ja osaamista tuottaa, hankkia ja mahdollistaa kulttuuri- ja taidepalveluja.

Kulttuuri on kunnan peruspalvelu: kunnan lakisääteinen tehtävä on järjestää kulttuuritoimintaa, joko yksin tai yhteistyössä muiden kanssa. Kunnilla pitää olla riittävät resurssit kulttuuritoiminnan järjestämiselle. Kulttuurin ja luovien alojen verkostojen toimintaa sekä maakunnallista kulttuurin, luovien ja muiden alojen yhteistyötä tulee vahvistaa. On tärkeää mahdollistaa kuntalaisille lähellä tuotettu taide ja kulttuuri ja kannustaa näiden käyttämiseen. Näin parannetaan myös paikallisten taiteilijoiden työskentelyedellytyksiä ja säilytetään taiteen paikallinen omaleimaisuus. Kulttuuripalveluiden tulee myös olla saavutettavissa tasapuolisesti maakunnan eri alueilla, osana kaikenikäisten maakunnan asukkaiden arkea.

Vuonna 2022 Varsinaista kulttuuria -hanke palkkasi seututaiteilijoita toimimaan eri puolilla maakuntaa. Naantalina kaupunki palkkasi 10 projektitaiteilijaa toteuttamaan taideprojekteja kaupungissa. Turun ammattikorkeakoulun Kuntakuvataiteilija-hanke oli käynnissä ja KampusART-taideohjelmaan palkattiin työyhteisötaiteilijoita. Kulttuuria tarjottiin verkkopalveluissa kuntarajat ylittäen (esimerkkinä Turun filharmonisen orkesterin konsertit). Jatkossa muun muassa hyvinvointialueiden palvelutietovaranto voi olla hyvä kanava, jonka kautta ammattilaiset ja järjestöt löytävät toisensa.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. kulttuurifoorumi ja kulttuuri-toimikunta, MYR- järjestöjaosto, kulttuuriympäristöryhmä.

25. Lisätään kuntien yhteistyötä ulkoilu-, liikunta- ja retkeilypaikkojen kokonaisuuden kehittämisessä ja laaditaan kehittämisen tueksi maakunnallinen ohjelma.

Virkistykseen ja retkeilyyn käytettävien ulkoilureittien ja kohteiden käyttö on lisääntynyt koko Suomessa ja myös Varsinais-Suomessa merkittävästi. Kyseisillä reiteillä ja kohteilla on käyttäjilleen merkittäviä hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia, mutta ne myös rakentavat ja parantavat viihtyisää elinympäristöä. Historialliset, kulttuuriset ja esimerkiksi pyhiinvaellusreitit täydentävät maakunnan alueen reitistöä niin arkiulkoilun kuin matkailun tarpeiden näkökulmasta.

Vuonna 2022 julkaistiin virkistysmatkailua palveleva Virma-karttasovellus ja jatkettiin sen kehittämistä Digisaapas-hankkeessa (maaseuturahasto). Lounaistieto vastasi Virma-datan ylläpidosta ja ylläpitotyökalun toiminnasta. Digisaapas-hankkeen jatkon ideointi käynnistyi. Alueellinen viherrakenneselvitys käynnistyi.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. avoimen tiedon verkosto, alueidenkäytön yhteistyöryhmä.

26. Tuetaan kunnissa tehtävää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä kulttuurin, luonnon ja elinympäristön hyvinvointivaikutusten sekä terveellisten elintapojen ottamiseksi entistä vahvemmin osaksi maakunnan asukkaiden elämää.

Luonnossa oleskelu ja liikkuminen lisää tutkitusti ihmisten hyvinvointia ja terveyttä ja vähentää stressiä. Taide ja kulttuuri ovat tärkeitä hyvinvoinnin tekijöitä, mutta merkittäviä myös erilaisten sairauksien hoidossa ja kuntoutuksessa, sekä yksinäisyyden vähentämisessä. Terveelliset elämäntavat, lepo, liikunta ja ruoka auttavat jaksamaan ja nauttimaan elämästä sekä ennaltaehkäisevät sairauksien syntymistä. Varsinais-Suomessa on kaikki edellytykset kulttuurin, luonnon, elin- ja kulttuuriympäristön hyvinvointivaikutusten laajalle hyödyntämiselle. On tärkeää aikaisempaa vahvemmin tunnustaa näiden vaikutukset ihmisten hyvinvointiin paitsi strategia- myös toimenpidetasolla kunnissa ja maakunnallisesti.

Vuonna 2022 Varsinaista kulttuuria -hankkeen seututaiteilijakokeilu toi osallistavaa kulttuuri-toimintaa Varsinais-Suomen seutukuntiin. Myös osallistavaa budjetointia käytettiin kulttuurin alueella (asukasbudjetti, Kulttuuriparlamentti) ja asiakasraateja käytettiin esimerkiksi Luostarinmäen uudistuksessa (myös muita vapaita kehittämisryhmiä). Maakunnallinen kulttuurihyvinvoinnin alatyöryhmä jatkoi aktiivista toimintaansa. Valtakunnallinen Taikusydän-yhteyspiste toimi aktiivisesti kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi sote-uudistusprosessissa. Kulttuurihyvinvointi oli mukana Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeessa. Kuntiin rakennettiin ulkoilu- ja liikuntapaikkoja muun muassa Leader-rahoituksella (esimerkkinä Kemiön kuntoportaat). Kuntien Rajattomasti liikuntaa -kuntakumppanuusverkosto edisti liikunnan vahvistamisen kokonaisuutta. Turun yliopiston Flavoria-tutkimusallustalla aloitettiin kestävän ruokavalion pilotoinnit.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. kulttuurifoorumi ja kulttuuri-toimikunta, MYR- järjestöjaosto, ruokakehittäjien foorumi, alueidenkäytön yhteistyöryhmä, kulttuuriympäristöryhmä, metsäohjelman toimeenpanoryhmä.

3. Yhdessä tekemisen ja tietoon perustuvien päätösten maakunta

Yhteiskunta muuttuu ja verkostomainen valta voimistuu maailmassa. Asiat eivät enää tapahdu "jossain muulla", vaan "täällä", meidän kaikkien keskuudessa ja monesti mobiililaitteiden kautta heti käsissämme ja tiedossamme. Päätöksentekoon ja vaikuttamiseen täytyy kehittää uudenlaisia, kansalaisia lähellä olevia viestintä- ja toimintamahdollisuuksia.

Varsinais-Suomen vision mukaan maakunta on vuonna 2040 yhdessä tekemisen ja tietoon perustuvien päätösten maakunta. Varsinais-Suomessa tunnustetaan yhteistyön merkitys ja luodaan pitkäjänteisesti ja vuorovaikutteisesti kaikille yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua maakunnan kehittämisen eri kokonaisuuksiin ja vaiheisiin.

Yhdessä tekeminen on huolellista valmistautumista päätösten tekoon – joko osana virallista päätöksentekomenettelyä tai osana erilaisten yhteistyöryhmien kehittämistoimintaa. Valmistautuminen perustuu laajan yhteistyön lisäksi tietoon, joka on tutkittua ja perusteltua: vertaisarvioitua tutkimustietoa, asiantuntijatietaa tai näitä täydentävää kokemustietoa. Kun puhalletaan yhteen hiileen, on osallistuminen mielekästä ja vaikuttaa lopputulokseen.

27. Lisätään verkostojohtamisen osaamista ja rakennetaan Varsinais-Suomen kumppanuusfoorumista maakunnan organisaatioiden aktiivisesti yhdessä tuottama verkostojen ja tavoitteellisen yhteiskehittämisen kokonaisuus.

Varsinais-Suomen maakuntaohjelmaa toteuttavan Varsinais-Suomen kumppanuusfoorumin vaikuttavuuden vahvistamiseksi sen ympärille kootaan avaintoimijoiden ryhmä, joka yhdessä kehittää erityisesti viestinnän kumppanuusmallia ja -rakenteita. Tavoitteena on, että maakunnallisella kumppanuusviestinnällä on käytössään sen tarvitsema osaamisresurssi ja että kumppanuusfoorumi verkostoineen tunnetaan maakunnan kehittäjäorganisaatioissa. Yhteiskehittämisen avulla verkostoissa mukana oleminen ei ole vain osallistumista ja viestintää, vaan myös yhteisluomista. Silloin käyttäjä on aktiivinen osa toiminnan, hankkeiden ja yhteisten panostusten kehittämistä.

Vuonna 2022 Varsinais-Suomen liitto järjesti verkostotyön ja verkostojohtamisen koulutuksen, johon osallistui kolmisenkymmentä asiantuntijaa ja avainkumppania useista eri kumppaniverkostoista. Ulkopuolisen kouluttajan avulla koulutuksessa tutkittiin verkostotyön elementtejä ja työkaluja. Koulutuksen jälkeen työ etenee kohti avaintoimijoiden ryhmän jatkotoimintaa ja säännöllistä osallistumista maakuntaohjelmatyön rakenteiden ideointiin. Myös useat kumppanuusverkot kehittivät aktiivisesti ja itsenäisesti toimintaansa.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. ruokakehittäjien foorumi, Varsinais-Suomen liitto.

28. Otetaan käyttöön konkreettisia keinoja ja malleja aktiivisen kansalaisuuden ja keskustelun lisäämiseksi yhteistyössä muun muassa vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa.

Jokaisella maakunnan asukkaalla tulee olla halutessaan mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi. Hyvät perustiedot ja -taidot madaltavat kynnystä osallistua, mikä puolestaan lisää hyvinvointia. Jokainen meistä voi oppia aktiiviseksi osallistujaksi, mutta tarvitsemme sekä koulutusta että viestintää eri mahdollisuuksista, erityisesti tarve korostuu nuorissa ikäluokissa. Työ vaatii alueen eri toimijoiden, eli esimerkiksi julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja yksityisen sektorin välistä yhteistyötä. Tärkeässä roolissa ovat kansalaisopistot, kansanopistojen ja kesäyliopistojen kurssit, vapaaehtoisprojektit, historialliset tutkimukset, kartoitukset tai erilaiset talkoot, joihin asukkaita pyydetään mukaan.

Vuonna 2022 nuoria toimi useiden varsinaissuomalaisten järjestöjen ja yhdistysten hallituksissa. Järjestöt järjestivät myös teemapäiviä nuorille. Järjestötyön avaaminen ja järjestöjen tarjoamat osallisuusmahdollisuudet tukivat aktiivista kansalaisuutta. Järjestöjaosto kävi keskustelua Opintokeskus Siviksen kanssa mahdollisista yhteisistä koulutustarpeista.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-järjestöjaosto.

29. Parannetaan palvelumuotoilulla erityisesti julkisen sektorin osaamista tuottaa saavutettavaa ja selkeäkielistä digitaalista tietoa.

Palvelumuotoilu tarkoittaa palvelujen kehittämistä ja suunnittelemista käyttäjälähtöisesti, käyttäjän näkökulmasta ja mieluusti yhdessä käyttäjän kanssa. Jotta maakunnan asukkaiden olisi helppoa ja houkuttelevaa osallistua maakunnan yhteisten asioiden kehittämiseen, on julkisella sektorilla edelleen tarpeen kiinnittää erityistä huomiota viestinnän eli käytettävän kielen selkeyteen ja viestintäkanavien saavutettavuuteen. Valmisteilla olevista asioista tulee viestiä riittävän aikaisessa vaiheessa ja siellä, missä asukkaat ovat.

Toimenpiteen toteutus ei sellaisenaan ole vielä käynnistynyt kumppanuusverkostoissa. Palvelumuotoiluosaaminen verkostoissa oli kuitenkin kasvamassa.

Varsinais-Suomen liitto kehitti päätöksenteon prosessejaan siirtymällä vuoden 2022 aikana Case-M -asianhallintajärjestelmään, minkä seurauksena päätösaineistot ovat teknisesti saavutettavia. Materiaalien ja tekstien kieliasuun ja saavutettavuuteen panostetaan edelleen.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana -.

30. Vahvistetaan julkisen sektorin vuorovaikutusosaamista ja toteutetaan kokeiluja, jotka tukevat tekemisen demokratiaa myös kausiasukkaat huomioiden.

Tekemisen demokratiassa tunnustetaan kansalaisten kasvava osaaminen ja tahto vaikuttaa. Kansalaisille annetaan mahdollisuus ja lupa osallistua yhteisten asioiden suunnitteluun ja toteutukseen joko suoraan tai erilaisten yhdistysten tai organisaatioiden kautta. Maakuntaohjelmityön teemoissa toimijoiden keskinäinen riippuvuus on vahvaa ja onnistuminen edellyttää voimien yhdistämistä. Useiden vuosien monialaisissa prosesseissa yhteistoinnallinen hallinta ja sen toimintamallien osaaminen on avainroolissa.

Toimenpiteen toteutus ei sellaisenaan ole vielä käynnistynyt kumppanuusverkostoissa. Kansalaisosallistuminen ja kuuleminen on kuitenkin osa monien verkostojen arkea.

Varsinais-Suomen liitto toteutti vuoden 2022 aikana yhteistyössä Valonian kanssa muun muassa yli 6000 vastausta saaneen kyselyn paikallisjunaliikenteen toivotusta palvelutasosta (Scale-Up-hanke, Horisontti-ohjelma). Lisäksi Varsinais-Suomen liitto sai rahoituksen We make transition! -hankkeelle (BSR Interreg), jossa toteutetaan vuosina 2023–2025 kestävyysmurrosta kansalaisyhteiskunnan ja kuntien yhteistyönä.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana -.

31. Jaetaan avointa tietoa ja panostetaan sen hyödyntämiseen, parannetaan datan yhteentoimivuutta ja suositaan avoimen lähdekoodin ratkaisuja.

Tieto ja sen hyödyntäminen ovat keskeisessä asemassa digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Tiedon avoin saatavuus on toimivan digiyhteiskunnan lähtökohta. Avoimuuden lisäksi on tärkeää kehittää datan ja sen jakelun rajapintaratkaisujen yhteentoimivuutta. Näin eri tietolähteistä saatavaa dataa voidaan yhdistää helposti toisiinsa, mikä kasvattaa avoimen datan hyödynnettävyyttä ja arvoa liiketoiminnassa ja päätöksenteossa.

Vuonna 2022 Lounaistieto toteutti useita avoimeen dataan perustuvia karttatoteutuksia alueen toimijoille ja kehitti esimerkiksi Open Street Map -aineiston laatua palvelupisteiden ja matkailupalvelujen osalta. Lisäksi

Lounaistieto jatkoi avoimen virkistysmatkailudatan ja siihen tukeutuvan karttasovelluksen kehittämistä yhdessä Turun yliopiston kanssa. Lounaistieto oli mukana loppuvuodesta käynnistyneessä hankkeessa, jonka tavoitteena on maakuntakaavan tietomallin yhteentoimivuuden parantaminen muiden kaavatasojen kanssa. Turun yliopiston tietotekniikan laitoksella kehitettiin R-ekosysteemiä, joka mahdollistaa data-analytiikan menetelmien hyödyntämisen eri yhteyksissä myös laajemmin yhteiskunnassa. Lounaistieto järjesti vuosittaisen Aluetietofoorumi-seminaarin ja kehitti Avoimen tiedon verkoston toimintaa, edisti kuntien paikkatietoyhteistyötä ja toimi kansallisen GeoForumien alueellisena verkostona.

Hyvinvointi- ja terveysdatan kansallinen innovaatioekosysteemi HYTKI-hankkeen (TEM:n verkostoyhteistyörahoitus) yhteydessä järjestettiin useita tilaisuuksia datakyvykkyyteen liittyen, Turussa erityisesti synteettiseen dataan liittyvä tilaisuus. Pix4Business-hanke käynnistyi (EAKR). Se on Turun yliopiston ja Åbo Akademin yhteisen Turku Bioluminescence -organisaation yritys yhteistyöhön tähtäävä hanke, jonka päätavoitteena on lisätä biokuvantamisella tuotetun kuvadatan hyödynnettävyyttä, vaikuttavuutta ja tuottavuutta Varsinais-Suomen seudun Life science -alan yritysten TKI-toiminnoissa.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. avoimen tiedon verkosto, ennakointiakatemia, lääke- ja terveys-tekniologiaryhmä.

32. Kerrotaan päätöksenteon valmistelusta ja tehtyjen päätösten perusteluista ymmärrettävästi.

Hallinnollisen tekstin muotovaatimukset tekevät tekstistä joskus vaikeaa ymmärtää. Jos päätöksentekoa ja se perusteluja halutaan kuitenkin avata asukkaita laajemmin palvelemaan muotoon, on rinnalle tuotava selkeäkielisempää viestintää. Käytännössä kehittämistyössä ja hallinnossa tarvitaan osaamista siitä, miten selkeää ja ymmärrettävää viestintää valmistelussa olevien asioiden taustoista ja eri vaiheista tehdään. Avoin viestintä eri vaiheissa ja myös päätöksenteon perustelujen avaaminen lisäävät ennakoitavuutta, luotettavuutta ja osallistumisen mielekkyyttä.

Vuonna 2022 viestinnän selkeyteen panostettiin verkostossa hyvin monipuolisesti mm. rakentamalla tietopalveluja ja toteuttamalla yhteisjulkaisuja, tapahtumia, temaattisia verkkosivustoja, uutiskirjeitä, kuulemisia. Lisäksi uudistettiin seurantaindikaattoreita ja niihin liittyvää viestintää ja tehtiin yhteistyötä kuntien viestintävastaavien kanssa.

Varsinais-Suomen liitto kehitti päätöksenteon prosessejaan siirtymällä vuoden 2022 aikana Case-M -asianhallintajärjestelmään, minkä seurauksena päätösaineistot ovat teknisesti saavutettavia. Materiaalien ja tekstien kieliasuun ja saavutettavuuteen panostetaan edelleen.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. ennakointiakatemia, kansainvälisten asioiden foorumi, kulttuurifoorumi ja kulttuuritoimikunta, liikennejärjestelmätyön seurantaryhmä, matkailufoorumi, MYR- ilmastovastuujasto, vesien- ja merenhoidon yhteistyöryhmä, vesistökuunnostusverkosto, alueidenkäytön yhteistyöryhmä, kulttuuriympäristöryhmä.

4. Muutoksia ennakoiva ja kasvuhakuinen digimaakunta

Teknologia ja uudet sovellukset valtaavat koko ajan alaa. Digitalisaatio sekä tuo mahdollisuuksia että luo eriarvoisuutta. Vauraus maailmassa keskittyy ja maapallon kuormitus kasvaa. Kun teknologia sulautuu kaikkeen ja talousjärjestelmät etsivät uusia suuntia, miten kasvu saavutetaan niin, että samalla hyvinvointi lisääntyy ja ympäristön tila paranee?

Varsinais-Suomen vision mukaan maakunta on vuonna 2040 muutoksia ennakoiva ja kasvuhakuinen digimaakunta: kansainvälisesti tunnettu tieteen, kulttuurin ja yrittämisen innovatiivista yhteiskuntaa. Varsinais-Suomi on tasa-arvoisen digitalisaation ja osaamisen sekä työperäisen maahanmuuton edelläkävijä, joka kasvaa kestävästi keskimääräistä nopeammin. Maakunnan kasvu perustuu ensi sijassa osaamiseen, monipuoliseen elinkeinorakenteeseen, innovaatioihin ja digitalisaation menestyksekkääseen hyödyntämiseen. Näin Varsinais-Suomi houkuttelee uusia investointeja ja toimeliaisuutta.

33. Laaditaan maakunnallinen tutkimus-, kehitys- ja innovaatioyhteistyön tiekartta, joka tuo yritykset, korkeakoulut ja julkisen sektorin yhteen.

Varsinais-Suomen kilpailukyky ja hyvinvointi rakentuvat kestäväälle osaamiselle, tutkimukselle ja innovaatioille, jotka syntyvät usean eri toimijan saumattoman yhteistyön tuloksena eri puolilla maakuntaa. TKI-tiekartan tavoitteena on luoda yhteiset suuntaviivat sille, että maakunnan yritysten, korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä tutkimuslaitosten yhteistyö tuottaa kestäväää arvonlisäystä alueen kokonaisuhyvinvoinnille.

Vuonna 2022 käynnistettiin keskustelu maakunnallisen tiekartan laatimisesta korkeakoulujen ja kehittäjäorganisaatioiden kesken ja lähdettiin valmistelemaan hankehakemusta. Seurataan myös mm. hyvinvointialueen TKI-tiekarttatyötä.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. avoimen tiedon verkosto, ennakointiakatemia, lääke- ja terveysteknologiaryhmä, merialan asiantuntijaryhmä, MYR-maaseutujaosto, ruokakehittäjien foorumi, MYR-elinkeinojaosto.

34. Rakennetaan kokeilualustoja lupaaville uusille ideoille ja innovaatioille erityisesti lääke- ja terveysteknologian, sinisen talouden ja ruokaketjujen aloilla

Kokeilutoiminta on eri alojen palveluiden ja tuotteiden innovointia, kehittämistä ja testaamista oikeassa toimintaympäristössä. Maakunnassa esimerkiksi kunnat voivat mahdollistaa yrityksille ja tutkimus- ja kehitysyhtiöille fyysisiä tai virtuaalisia (digitaalisia) kokeiluja alueillaan ja kannustaa niihin. Kokeilualustoihin voidaan mahdollisesti liittää myös erityisesti jollekin ryhmälle suunniteltua koulutusta. Kokeilutoiminta on innovaatiotyön tärkeä osa – samoin siihen liittyvä ajatus, että kokeillaan nopeasti eikä pelätä epäonnistumisia.

Vuonna 2022 kolme eurooppalaista digitaalista innovaatiohubia (EDIH:iä), jotka toimivat joko osin tai kokonaan Varsinais-Suomessa, saivat rahoituksen: Health Hub Finland, Location Innovation Hub ja Robocoast EDIH. SafeSea-testialustahankkeelle haettiin rahoitusta (EAKR). Turun seudulla alustatoimintaa kehittivät muun muassa Smart Chemistry Park ja Pro Health -kasvuohjelma. VarsiFood-hanke käynnistyi (REACT-EU); hankkeessa pilotoidaan toimintamalli, jossa tunnistetaan innovaattoritiiimejä, edistetään ruokaketjun yritysten ja tutkijoiden yhteistyötä sekä tuetaan uusien liiketoimintaideoiden syntyä ja testausta.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. lääke- ja terveysteknologiaryhmä, merialan asiantuntijaryhmä, MYR-koulutusjaosto, MYR-maaseutujaosto, ruokakehittäjien foorumi.

35. Selvitetään kuntien digitaalinen kypsyys, tuetaan yrityksiä ja kuntia digitalisaation mahdollisuuksien tunnistamisessa ja niiden digikyvykkyyksien kehittämisessä.

Tieto ja digitaaliset prosessit ovat organisaatioiden menestyksen keskiössä. Digiteknologia muuttaa koko ajan viestintätapojamme ja sitä, miten elämme ja työskentelemme. Koronapandemian myötä tarve vauhdittaa Euroopan digitaalista siirtymää on käynyt ilmeiseksi. Maakunnan kehittämisen kannalta on tärkeää tasata digivalmiuksien eroja ja tukea takamatkalla olevia organisaatioita digikyvykkyyksien kehittämisessä.

Vuonna 2022 kuntien paikkatietoverkoston toiminta käynnistyi ja Lounaistieto esitteli toimintaansa kahdessa tietoiskussa kuntien paikkatietoasiantuntijoille. Lisäksi kuntia tuettiin temaattisesti digitaalisten palvelujen hyödyntämisessä esimerkiksi Foodhub-hankkeessa (EAKR). Kuntien digiyhteiskunta- ja post-COVID-valmius-hankkeessa (AKKE) selvitettiin Varsinais-Suomen kuntakentän digiyhteiskuntavalmiutta. Hankkeessa tehtyjen haastattelujen perusteella kunnissa omaksuttiin nopeasti etätö-, etäkoulu- ja etäkokouskäytännöt pandemian seurauksena, mutta erityisesti pienemmissä kunnissa on haasteita digikehittämiseen tarvittavassa osaamisessa ja resursseissa.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. avoimen tiedon verkosto, ruokakehittäjien foorumi.

36. Tehdään Varsinais-Suomesta maan yrittäjämönteisin maakunta: kutsutaan yritykset kehittämistoimenpiteisiin mukaan ja tuetaan yhteistyötä yritysten, kuntien ja kehitysyritysten välillä.

Monet varsinaissuomalaiset kunnat ovat menestyneet erinomaisesti valtakunnallisissa kuntien yrittäjämönteisyyttä mittaavissa vertailuissa. Tämä luo hyvän pohjan tehdä Varsinais-Suomesta maan yrittäjämönteisin maakunta. Yrittäjämönteisyys lisää kuntien elinvoimaa, yhteiskunnan sopeutumiskykyä myös haastavissa tilanteissa, ja sitä kautta asukkaiden hyvinvointia. Yritysten mukaanotolla toimintaympäristön kehittämistoimenpiteisiin saadaan arvokasta tietoa niiden arjen toimintaa joustavoittavista toimista ja samalla voidaan tarjota konkreettista hyötyä yritysten kilpailukyvyyn lisäämiseen.

Vuonna 2022 esimerkiksi lääke- ja terveysteknologia-alaa tukeva Health Turku -yhteistyö toimi aktiivisesti. Lisäksi Turusta käsin koordinoitiin Pro Health Growth -kasvuohjelmaa. Varsinais-Suomen kunnat menestyivät hyvin valtakunnallisissa kuntien yritysmyönteisyyttä mittaavissa tutkimuksissa. Esimerkiksi Kuntaliiton Kuntabarometri 2022 -selvityksessä, joka mittaa kansallisesti kuntien ja yrittäjien yhteistyötä, sekä keskikokoisten kuntien ykkönen (Lieto) että pienempien kuntien ykkönen (Marttila) löytyvät Varsinais-Suomesta.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. lääke- ja terveysteknologiaryhmä, MYR-elinkeinojaosto.

37. Tehdään maakunnan elinkeinot ja osaaminen tutuiksi kansainvälisissä medioissa ja areenoilla.

Maakunnan kansainvälinen näkyvyys ja menestyminen vaatii rohkeaa ja strategista suunnitelmaa, resurssia ja valintaa keskittyä määrätietoisesti tiettyihin painopisteisiin. Tämä on mitä suuremmassa määrin niin julkisten toimijoiden kuin yritysmaailmankin yhteistyötä vaativa, pitkäjänteinen ponnistus. Maakunnalla on oman rakene-muutoshistoriansa nojalla jo nyt vahva rooli tällaisen yhteistyön rohkaisijana.

Vuonna 2022 maakunnan kansainvälistä näkyvyyttä rakennettiin lukuisissa hankkeissa ja yhteistyöaloitteissa. Turussa järjestetyssä Eurooppa-foorumissa Varsinais-Suomen liitto ja Turun ammattikorkeakoulu järjestivät tilaisuuden, jonka teema oli alueiden muutosjoustavuus. Alueen meriasioita ja -osaamista tuotiin erityisesti esiin keskeisten kansainvälisten verkostojen kautta muun muassa CPMR:n (Conference on Peripheral Maritime Regions) ja sen Itämerikomission tilaisuuksissa.

Varsinaissuomalaiset korkeakoulut osallistuivat useiden kansainvälisten verkostojen toimintaan. Turun AMK liittyi Waterborne-verkoston jäseneksi. Turun yliopiston ja Åbo Akademin InFLAMES-lippulaivanhanke (Suomen Akatemia) muodostaa osaamiskeskukseen, joka edistää lääketieteen kehitystä ja taloudellista toimeliaisuutta. Lisäksi muun muassa ELMI-konferenssi (European Light Microscopy Initiative) ja PET-symposium järjestettiin kesäkuus-

sa Turussa. Yhteistyö ERIAFF-verkostossa käynnistyi (European Regions for Innovation in Agriculture, Food and Forestry).

Varsinais-Suomen merialaa esittelevä Maritime-kärkialavideo uudistettiin ja alueen Invest-in materiaali päivitettiin. European Maritime Hotspots -hankkeen (EMKR) vierailut seitsemässä maassa loivat pohjaa kahdenväliselle ja myös laajemmalle, vahvojen merialueiden eurooppalaiselle verkostoyhteistyölle.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. kansainvälisten asioiden foorumi, lääke- ja terveysteknologiaryhmä, merialan asiantuntijaryhmä, MYR-koulutusjaosto, ruokakehittäjien foorumi, MYR-elinkeinojaosto, metsäohjelman toimeenpanoryhmä.

38. Luodaan kansainvälistyviä yrityksiä palveleva konsepti, jossa yhdistetään verkostoituminen, valmennus ja julkiset Team Finland -palvelut.

Konseptin avulla pyritään aktivoimaan potentiaalisia vientiyrityksiä julkisten palveluiden pariin ja hyödyntämään yritysryhmien synergioita kansainvälistymisvalmiuksien kehittämisessä. Tarjotaan yrityksille valmennusta, sparrausta ja verkotetaan yrityksiä keskenään sekä kansainvälistymisen asiantuntijoiden kanssa. Verkostojen avulla voidaan muodostaa laajempia kansainvälistymiseen tähtäviä yritysryhmiä, jotka ovat yksittäisiä yrityksiä kilpailukykyisempiä kansainvälisillä markkinoilla.

Vuonna 2022 SafeSea-testialustahankkeeseen saatiin maakunnan yhteistyöryhmän myönteinen kanta Uudistuva ja Osaava Suomi 2021–2027 rakennerahasto-ohjelmasta. Hankkeessa käynnistetään älykkään merenkulun yhteistyöfoorumi, jonka tavoitteena muun muassa kansainvälisten yhteistarjousten laatiminen. Varsinaissuomalaisten merialan toimijoiden ja Business Finlandin yhteistyötä valmisteltiin ja työ jatkuu. Työ- ja elinkeinoministeriön Kestävän meriteollisuuden ohjelman ohjausryhmän vieraili Turussa loppuvuonna. Kansainvälistyviä yrityksiä tuettiin muun muassa Varsinais-Suomen ELY-keskuksen vienti- ja kansainvälistymisneuvonnalla sekä kansainvälistymisen rahoitusneuvonnalla ja -tuella.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. merialan asiantuntijaryhmä, MYR-elinkeinojaosto.

39. Tuetaan paikkariippumattoman rekrytointikulttuurin käyttöönottoa ja poistetaan paikkariippumattoman työnteon esteitä.

Paikkariippumaton rekrytointi tarkoittaa, että työn suorittaminen ei ole paikkaan sidottua. Paikkariippumattomuus tukee myös monipaikkaisuuden tavoitteita ja se voi olla erityisesti mahdollisuus laajemmin kansallisten ja kansainvälisten osaajien houkutteluun. Paikkariippumattoman rekrytointikulttuurin käyttöönoton tukemiseksi tarvitaan ymmärrystä uudenlaisesta työskentelystä ja siihen liittyvistä tarpeista, mahdollisuuksista ja ehdoista. Lisäksi tarvitaan tehokkaita väyliä osaajien tavoittamiseksi.

Toimenpiteen toteutus ei sellaisenaan ole vielä käynnistynyt kumppanuusverkostoissa.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana -.

40. Ennakoidaan kärkitoimialojen osaamistarpeet ja kehitetään osaavan työvoiman saatavuutta.

Alueellinen osaamis- ja koulutustarpeiden ennakointi yhdessä kansallisen ennakkoinnin kanssa muodostaa perustan Varsinais-Suomen kärkialojen osaamistarpeiden tulevaisuustyölle. Varsinais-Suomessa ennakointityö tarkoittaa Ennakointiakatemian, oppilaitosten ja korkeakoulujen oman ennakkoinnin sekä TE-hallinnon muodostamaa kokonaisuutta, jota tuetaan kansallisella ennakointitiedolla. Sen keskeinen tavoite on saada tulevaisuuden ennakoitut osaamistarpeet osaksi koulutuksen suunnittelua.

Vuonna 2022 osaamis- ja koulutustarpeiden ennakointityötä tehtiin erityisesti Ennakointiakatemian klusteriryhmissä, joissa painotettiin eri alojen laadullista ennakointityötä skenaario- ja osaamisen profilointityön muodossa.

Oppilaitokset jalkauttivat ryhmien tuloksia oppilaitostyöskentelyyn koulutussuunnittelun tueksi. Maakunnan kattava osaajatarveselvitys vuosille 2020–2030 valmistui. Selvityksen mukaan Varsinais-Suomeen tarvitaan vuosittain jopa 6000 uutta osaajaa eri aloille. Kansallinen ennakointiyhteistyö JOTPA:n (Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus) kanssa käynnistyi.

Älykäs ennakointi – kestävä kasvu -hankkeen (ESR) myötä edistettiin ennakointitiedon louhintaa meriteollisuusalalla ja ennakointitiedon vieniä koulutuksen suunnittelun käytäntöihin. Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen Ennakoinnin palvelualusta -hankkeessa (AKKE) kehitettiin yleisempää alue-ennakoinnin mallia alueen kehittäjäorganisaatioiden ja yritysten käyttöön.

Lisäksi Turun telakan aluetaloudellisia vaikutuksia selvitettiin. Selvityksen osana tehtiin osaamistarvekysely. Kansallisessa AutoMARE EduNET-hankkeessa (opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitus) luotiin seitsemän korkeakoulun verkosto ja kehitettiin yhteistyömalleja ja koulutussuunnitelmia autonomisen merenkulun tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastaamiseksi. Yhteisen koulutustarjonnan toteuttamiseen käytännössä haettiin pilotointiprojektia Digivisio-ohjelmasta.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. ennakointiakatemia, MYR-koulutusjaosto, lääke- ja terveysteknologiaryhmä, merialan asiantuntijaryhmä, ruokakehittäjien foorumi, MYR-elinkeinojaosto.

41. Luodaan olosuhteet, jotka edistävät toimijoiden kiinnittymistä alueelle ja viestitään kansallisesti ja kansainvälisesti hyvistä elämän ja yrittämisen edellytyksistä Varsinais-Suomessa: palveluista, työ- ja tutkimusympäristöstä, turvallisuudesta ja ainutlaatuisesta ympäristöstä.

Varsinais-Suomi tarjoaa osaajille ja yrityksille erinomaiset puitteet hyvään elämään ja menestykseen. Maakunnan toimivat hyvinvointipalvelut, puhdas ympäristö, infrastruktuuri, koulutus, tutkimus, taide- ja kulttuurikenttä sekä innovatiivinen teknologia ovat vahvuuksia, joilla Varsinais-Suomi voi kilpailla koulutetusta työvoimasta. Kyse on samalla alueellisesta pitovoimasta, joka muodostuu useista erilaisista komponenteista. Osaajien ja asukkaiden kiinnittyminen Varsinais-Suomeen edellyttää hyvistä elämän edellytyksistä huolehtimista ja niistä viestimistä.

Vuonna 2022 varsinaissuomalaisten kuntajohtajien vierailu Brysseliin Turun ja Varsinais-Suomen Eurooppa-toimiston vieraaksi herätti toiveen tiivistää yhteistyötä, jolla kuntien EU-rahoituksen määrää voitaisiin lisätä. Idean pohjalta hahmoteltiin toimintamallia, jonka puitteissa voidaan lisätä tietoa ajankohtaisista EU-rahoitusmahdollisuuksista ja parantaa kuntien valmiuksia osallistua hankkeisiin. Tämän myötä kunnille tarjoutuu entistä enemmän mahdollisuuksia kehittää infrastruktuuria, palveluita ja kestäviä innovaatioita.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. kansainvälisten asioiden foorumi.

42. Otetaan käyttöön ja etsitään keinoja, joilla luonnon monimuotoisuutta parannetaan yritysten ja kuntien vastuullisuus- ja kestävyystavoitteiden kautta.

Luonnon monimuotoisuus, eli biodiversiteetti, tarkoittaa ekosysteemien lajien ja geenien kirjoa maailmassa tai tietyssä luontotyypissä. Luonnon monimuotoisuuden merkitys elämälle maapallolla on kiistämätön, ja keskeinen tekijä myös kaikelle ihmisen toiminnalle. Biodiversiteetti on kuitenkin jatkuvasti köyhtymässä ja suurimpia syitä tälle ovat erilaiset ihmistoiminnan vaikutukset. Yritysten ja kuntien luontokestävällä toiminnalla voidaan saavuttaa merkittäviä edistysaskeleita monimuotoisemman luonnon edistämiseksi.

Vuonna 2022 Peltojen ravinnevalumia pienentävä KIPSI-hanke jatkui (NextGenerationEU). Myös monia muita vesien- ja merenhoidon toimenpiteitä oli käynnissä. Puujalka-hankkeessa (maa- ja metsätalouden vesienhallinnan edistämisen hankeavustus) toteutettiin kestävä vesienhallinnan kunnostuksia 7 kohteessa Salossa, Paimiossa,

Liedossa ja Turussa. Kunnostuksilla parannettiin kestävän vesienhallinnan lisäksi vesiensuojelua, luonnon monimuotoisuutta ja pitkällä aikajänteellä lisättiin hiilen sidontaa erityisesti turvemaidella.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. vesien- ja merenhoidon yhteistyöryhmä, vesistökuunnostusverkosto, metsäohjelman toimeenpanoryhmä.

43. Tehdään Varsinais-Suomesta kestävän matkailun edelläkävijämaakunta.

Varsinais-Suomi on monipuolinen matkailualue, jossa korostuvat samanaikaisesti luontokohteet, kuten Saaristomeri, saaristo ja kansallispuistot, sekä kaupunkikohteet. Näissä kohtaavat paikallis- ja kaupunkikulttuuri, Suomen historia sekä maakunnan monipuolinen ruokakulttuuri. Varsinais-Suomi saaristo-, luonto- ja kulttuurimatkailun kohteena huomioi laaja-alaisesti matkailun eri muodot, kuten esimerkiksi maaseutu-, pyörä-, ruoka- ja lähimatkailun, sekä terveys-, liikunta- ja kulttuurimatkailun. Kestävän matkailun kehittäminen on yritysten, kuntien, asukkaiden ja alueorganisaatioiden yhteinen tavoite.

Vuonna 2022 matkailuelinkeinon maakunnallinen ekosysteemi oli muutoksessa Visit Turku Archipelago Oy:n (Turku, Parainen, Naantali) valmistelutyön seurauksena. Uusi yhtiö aloitti toimintansa 1.1.2023. Vuoden 2022 alussa käynnistyi myös Kestävää matkailua 2.0 2021–2027 -tiekarttatyön johtoryhmän toiminta. Tiekartta muodostaa matkailukehittäjien yhteistyön perustan. Visit Finlandin Kestävän matkailun kehittämissuunnitelmassa (STF, Sustainable Tourism Finland) mukana olleiden varsinaissuomalaisen yritysten määrä oli kolmanneksi suurin maakuntien joukossa.

Varsinais-Suomen virkistysmatkailua palveleva karttasovellus julkaistiin ja sovelluksen kehittämistä jatkettiin Digisaapas-hankkeessa (maaseuturahoitus). Lounaistieto vastasi Virma-datan ylläpidosta ja ylläpitotyökulun toiminnasta. Digisaapas-hankkeen jatkon ideointi käynnistyi.

Varsinais-Suomen museoiden ilmastolupaus-hanke käynnistyi vuonna 2022. Turun Linnanniemen kaupunginosan konseptointi ja kehittäminen alkoi, tavoitteena on ekologisen julkisen taiteen kaupunginosa.

FIT ME -hanke (Business Finland) edisti saariston saavutettavuutta, hankkeessa on kestävyysnäkökulma tärkeässä roolissa. Myös pyörämatkailua kehittänyt BIKE Menu -hanke ja matkailuyritysten toimintaedellytyksiä Vakka-Suomessa, Loimaalla ja Pöytyällä edistänyt PELME-hanke (maaseutuohjelma) olivat tärkeässä roolissa kestävyysnäkökulmasta. Kestävää nostetta matkailuyrityksiin -verkostohanke (Uudenmaan liitto/Varsinais-Suomen liitto) vahvisti Turun seudun yritysten kykyä tiedolla johtamisen ja digiosaamiseen sekä kestävään matkailuun. Matkailun kestävä kehittäminen osallistamalla MAKKO-hanke (AKKE) käynnistyi ja vahvistaa saaristoalueen kestävä matkailun edellytyksiä.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. avoimen tiedon verkosto, kulttuurifoorumi ja kulttuuritoimikunta, matkailufoorumi, metsäohjelman toimeenpanoryhmä.

44. Kunnat, valtio ja maanomistajat toteuttavat yhdessä luonnon monimuotoisuutta lisääviä toimenpiteitä ja perustavat riittävän kattavan suojelu- sekä viherrakenneverkoston.

Monimuotoinen luonto tuottaa meille kaikille elintärkeitä palveluja, joita kutsutaan ekosysteemipalveluiksi. Ekosysteemipalveluihin kuuluvat muun muassa sellaiset ihmistoiminnalle keskeiset asiat kuin ruoka, pölytys, ravinteiden kierto, puhtaan juomaveden saatavuus ja tulvien torjunta, raaka-aineet, hiilinielut, puhdas hengitys-ilma, lääkkeet sekä virkistys ja terveys. Monimuotoisen luonnon ylläpito ja luonnon tilan parantaminen perustuu riittävän kattavaan ja toisiinsa kytkeytyvään suojelu- ja viherrakenneverkostoon.

Vuonna 2022 aloitettiin maakunnallinen viherrakenneselvitys osana Turun kaupunkiseudun MAL-työtä (maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus). Lisäksi aloitettiin kuntakentän viherrakenneselvitysten kartoitus.

Maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuvien METSO- ja HELMI-ohjelmien toteutus jatkui. Vapaaehtoinen suojele herätti kiinnostusta ja siihen varatut rahoitusmäärät olivat kasvussa. Haitalliset vieraskasvit hallintaan -hankkeessa (Leader) kehitettiin vieraslajien torjuntaan ja hallintaan liittyviä toimenpiteitä.

Lisäksi järjestettiin muun muassa Salon vesistöt -infotilaisuus yhdistystoimijoille ja luottamushenkilöille ja kos-teikkoretki Vehmaalle ja Uuteenkaupunkiin. Kunnostus-, hanke- ja rahoitusneuvontaa jatkettiin muun muassa Valoniassa normaalisti ja neuvontaa annettiin tapaamisissa, puhelimitse ja sähköpostitse. Kunnostusneuvonnan yhteydenottoja tuli noin 15.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-ilmastovastuujaosto, MYR-maaseutujaosto, vesien- ja meren-hoidon yhteistyöryhmä, vesistökunnostusverkosto, metsäohjelman toimeenpanoryhmä.

Kumppanuusbarometrin 2023 tulokset

Kumppanuusbarometri on osa maakuntastrategia- ja maakuntaohjelmatyön seurantaa Varsinais-Suomessa. Barometri selvittää varsinaissuomalaisten toimijoiden arviota Varsinais-Suomen maakuntastrategian tavoitteiden toteutumisesta. Kysely lähetetään Varsinais-Suomen liiton sidosryhmille, mutta sitä välitetään myös avoimesti liiton viestintäkanavissa.

Kumppanuusbarometri on toteutettu Varsinais-Suomessa vuodesta 2014 saakka. Aikaisempina ohjelmakausina barometri on antanut varsin positiivista palautetta kumppanuustyön onnistumisesta, ja kaudella 2018–2021 vastaajien antama tuki kumppanuusajattelulle olikin jopa 80–89 %. Kysely uudistettiin kokonaan maakuntaohjelmakaudelle 2022–2025, joten suora vertailtavuus aikaisempiin tuloksiin ei ole enää mahdollista.

Uusi kumppanuusbarometri koostuu vastaajan taustaa selvittävästä kysymyksistä sekä 16 maakuntastrategias-ta johdetusta väitteestä. Väitteiden osalta vastaajat arvioivat, kuinka hyvin väitteet vastaushetkellä toteutuvat maakunnan kehittämiseen liittyvässä yhteistyössä, ja kuinka tärkeänä he pitivät väitteen asiaa maakunnan hyvän tulevaisuuden kannalta. Tulokset antavat tärkeää tietoa muun muassa kumppanuustyön vaikutuksista ja siitä, miten relevantteja maakuntastrategiaan kirjatut tavoitteet ovat.

Kumppanuusbarometri on nimetty vuodelle 2023, koska kysely toteutettiin tammi-helmikuun 2023 taitteessa. Vastaajien voidaan kuitenkin olettaa perustaneen arvionsa laajalti edellisvuoden tapahtumiin. Kyselyyn vastasi 198 henkilöä, joista 152 täytti kyselylomakkeen loppuun saakka. Suurin osa vastaajista työskenteli kunnissa tai kuntayhtymissä (36 %). Seuraavaksi eniten vastaajia oli yrityksistä (19 %) ja yhdistyksistä (15 %). Vastaajista hie-man yli puolet oli osallistunut voimassa olevan maakuntastrategian valmistelutyöhön.

Kumppanuusbarometrin vastaajista 74 % koki maakuntastrategiaa toteuttavan kumppanuustyön hyödylliseksi. Lukua ei voi verrata aiempien barometrien tuloksiin, sillä kysely oli toteutettu teknisesti eri tavalla. Vastaajista 11 % suhtautui kumppanuustyöhön neutraalisti ja 15 % piti sitä enemmän tai vähemmän hyödyttömänä. Kokonai-suudessaan maakuntastrategiaa toteuttavan kumppanuustyötä pidettiin siis varsin kannatettavana.

Maakuntastrategian tavoitteiden toteutumista tarkasteltiin 16 tavoitteesta johdetun väittämän avulla. Parhaiten vastaajien mielestä toteutui tavoite koulutusmahdollisuuksien monipuolisuudesta ja avoimuudesta. Vastaajien mielestä myös huipputuotteiden ja -palvelujen valmistusta, kulttuuri- ja liikuntapalvelujen monipuolisuutta sekä ympäristöystävällistä liiketoimintaa painottavat tavoitteet ovat lähteneet toteutumaan hyvin. Sen sijaan maatalo-ustuotannossa tehtävät toimet Saaristomeren tilan parantamiseksi koettiin riittämättömiksi. Myös alueiden tasa-painoisessa kehittämisessä ja eri väestöryhmien osallistumismahdollisuuksissa nähtiin yhä paljon kehitettävää.

Kysyttäessä eri tavoitteiden merkitystä maakunnan hyvän tulevaisuuden kannalta nousi Varsinais-Suomen ke-hittämisessä merkittävimmäksi tavoitteeksi huipputuotteiden ja -ja palvelujen valmistaminen globaaleille mark-kinoille. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että Varsinais-Suomi on kansainvälisesti houkutteleva maakunta, jossa on monipuoliset ja kaikille avoimet koulutusmahdollisuudet. Vähiten merkittävänä kehittämistavoitteina puolestaan pidettiin kaupunki- ja maaseutualueiden tasapainoista kehittämistä ja kansalaisten osallistumista päätöksente-koon.

Maakuntastrategian tavoitteiden toteutuminen

Vastausten keskiarvo (0=eri mieltä, 100=samaa mieltä)

Kouluttautumismahdollisuudet ovat monipuolisia ja kaikille avoimia	67,9
Varsinais-Suomessa tehdään huipputuotteita ja -palveluja globaaleille markkinoille	65,4
Varsinais-Suomessa panostetaan asukkaiden hyvinvointiin monipuolisilla kulttuuri-, ulkoilu- ja liikuntapalveluilla	64,2
Varsinais-Suomessa syntyy ympäristöystävällistä liiketoimintaa	63,4
Varsinais-Suomessa tehdään innovaatioita, jotka ratkaisevat globaaleja ympäristöhaasteita	59,2
Varsinais-Suomi on kansainvälisesti houkutteleva maakunta	55,3
Päätöksentekoon tarvittava tieto on saatavilla helposti ja avoimesti	53,1
Varsinaissuomalaiset yhteistyöverkostot toimivat aktiivisesti, uudistuvat ja rakentavat uusia yhteyksiä	52,5
Kuntien toimiva yhteistyö tuottaa asukkaille parempia palveluja	52,4
Alueiden suunnittelussa ja kaavoituksessa sovitetaan yhteen ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset näkökulmat	47,7
Kansalaisosallistuminen vaikuttaa päätöksenteon valmisteluun	47,2
Taloukasvu tapahtuu luonnon kanssa sopusoinnussa	46,9
Kestävät liikkumisen tavat mahdollistavat toimivan arjen koko maakunnassa	45,1
Kaikki väestöryhmät osallistuvat hyvinvoivan Varsinais-Suomen rakentamiseen	43,0
Kaupunki- ja maaseutualueita kehitetään tasapainoisesti	41,7
Maataloustuotannossa tehtävät toimet ovat riittäviä Saaristomeren tilan parantamiseksi	38,8

Kuva 4: Varsinais-Suomen maakuntastrategian 2040+ tavoitteiden toteutumista arvioitiin Varsinais-Suomen kumppanuusbarometrissä maakuntastrategian tavoitteisiin perustuvien väitteiden avulla.

Maakuntastrategian tavoitteiden merkitys maakunnalle

Vastausten keskiarvo (0=pieni, 100=suuri)

Kuva 5: Varsinais-Suomen maakuntastrategian 2040+ tavoitteiden merkitystä arvioitiin Varsinais-Suomen kumppanuusbarometrisä maakuntastrategian tavoitteisiin perustuvien väitteiden avulla.

Liite:

Varsinais-Suomen maakuntaohjelman toimenpiteet ja tavoitteet yhdistettynä maakuntasuunnitelman visioihin

TAVOITE		TOIMENPIDE
PUHTAIDEN RATKAISUJEN, INNOVAATIOIDEN JA KESTÄVÄN KASVUN HIILINEUTRAALI EDELLÄKÄVIJÄ		
1. Maakunnan kilpailupotentiaali ja innovaatio-kyvykyys moninkertaistuu, kun korkeakoulujen, toisen asteen oppilaitosten, yritysten, julkisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan yhteistyö synnyttää ratkaisuja globaaleihin ympäristöhaasteisiin.	1	Tuodaan vihreän siirtymän innovaattorit ja sijoittajat yhteen kokeilemaan uusia toimintamalleja ja -tapoja ja etsimään avauksia yhteistyölle.
	2	Toteutetaan pilotointi- ja demonstraatiokohteita, joilla edistetään alueen ympäristö- ja ilmastohaasteiden ratkaisujen kaupallistamista ja levittämistä.
2. Bio- ja kiertotalous on kannattavaa liiketoimintaa. Uudet bio- ja kiertotalouden toimialamme sekä hiilineutraali energiajärjestelmä ovat vankassa asemassa maakunnan elinkeinorakenteessa.	3	Vauhditetaan kiertotalous- ja vähähiilisyysratkaisuja julkisten hankintojen avulla.
	4	Perustetaan kuntien kanssa yhteistyössä paikallisia ja alueellisia bio- ja kiertotalousekosysteemejä.
	5	Rakennetaan hiilineutraalia energiajärjestelmää Varsinais-Suomen ilmastotiekartan mukaisesti.
3. Itämeren alueen ympäristö- ja ilmastokestävän maatalous puollittaa ravinnevalumat ja parantaa Saaristomeren tilan tyydyttävästä hyvään.	6	Tehdään Varsinais-Suomesta maatalouden kestävien ratkaisujen pilotointialue: lisätään vaikuttavimpien viljelymenetelmien käyttöä ja kokeillaan ennakkoluulottomasti uusia ratkaisuja.
	7	Tuotetaan avoin Saaristomeren ja sen valuma-alueen seuranta- ja monitorointijärjestelmä, joka hyödyntää ravinnevaluma- ja ravinnekuormitustietoja.
	8	Tehdään varsinaissuomalaisesta ympäristövastuullisesti tuotetusta ruoasta vahva brändi.
	9	Lisätään maatalouden virtojen hyödyntämistä biolaitoksissa, lannan prosessointia, sekä edistetään sekoitevalvoituksen käyttöönottoa.
4. Kaupungit ja maaseudut toimivat tasapainoisesti rinnakkain ja kehittyvät omista lähtökohdistaan käsin.	10	Tehdään Varsinais-Suomesta monipaikkaisuuden edelläkävijä, jossa on myös saaristossa ja maaseuduilla hyvä digitaalisten ja liikkumisen yhteyksien saatavuus.
5. Sujuvat liikkumISRatkaisut edistävät toimivaa ja kestävää arkea koko maakunnassa.	11	Kehitetään maakunnan laajuinen joukkoliikennejärjestelmä, joka muodostuu seudullisista ratkaisuista ja eri liikennemuotojen solmupisteistä.
	12	Edistetään ja kokeillaan uusia kestäviä liikkumisen tapoja ja logistiikan ratkaisuja.
	13	Huolehditaan, että maakunnassa ja maakunnasta liikkuminen on sujuvaa.
	14	Parannetaan pyöräliikenteen yhteyksiä ja edellytyksiä koko maakunnassa.
JOKAISELLE HYVINVOINNIN MAHDOLLISUUKSIA TARJOAVA YHTEISÖLLINEN MAAKUNTA		
6. Väestöryhmien potentiaali tunnistetaan ja hyödynnetään osallisuutta ja sosiaalista hyvinvointia tukien.	15	Tunnistetaan uusia yhteistyön, rahoituksen ja viestinnän keinoja, joilla voidaan vahvistaa maakunnan toimijoiden työtä heikommassa asemassa olevien väestöryhmien ja esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisemiseksi.
	16	Rakennetaan tehokasta kotouttamistoimintaa: otetaan maahanmuuttajat osaksi yhteiskunnan toimintaa ja tuetaan opiskelua ja työllistymistä.
	17	Rakennetaan varsinaissuomalaisen osallisuuden toimintamalleja, jotka tukevat aktiivista kansalaisuutta ja yhteisöllisyyttä.
	18	Korostetaan väestön monikielisyyden vahvuuksia ja mahdollisuuksia palveluissa, matkailussa ja yritystoiminnassa.
7. Saavutettava ja tehokas, tunnistettuihin tarpeisiin perustuva palveluverkko toimii arjen tukena. Ennaltaehkäisevään tukeen panostetaan koko elämänskaaren ajalla.	19	Toteutetaan selvitys osallistavan ja ennakoivan maakunnallisen palveluverkko-suunnittelun tarpeista ja mahdollisuuksista.
	20	Varmistetaan kuntien ja kolmannen sektorin yhteistyöllä, että molempien tuottamat palvelut ovat vahvasti ja tunnustetusti osana kuntien palveluvalikoimaa.
8. Maakunnan korkea ja monipuolinen osaaminen kanavoituu alueen hyvinvoinniksi. Jatkuvaa oppimista ja elämäkokemusta arvostetaan.	21	Varmistetaan mahdollisuus jatkuvaan oppimiseen.
	22	Vahvistetaan ja rakennetaan lisää suoria rekrytointikanavia ja työharjoittelumalleja oppilaitosten ja yritysten välille.
	23	Muodostetaan oppilaitosten ja yritysten yhteistyötä edistäviä ekosysteemejä.
9. Väestö voi hyvin. Ainutlaatuisella monimuotoisella luonnolla, elinympäristöllä, aktiivisella elämäntavalla, kulttuurilla ja kulttuuriympäristöllä on vahva rooli asukkaiden hyvinvoinnin, onnellisuuden ja terveyden edistämisessä.	24	Parannetaan kulttuurin monialaista saavutettavuutta ja tuetaan kuntien kykyä ja osaamista tuottaa, hankkia ja mahdollistaa kulttuuri- ja taidepalveluja.
	25	Lisätään kuntien yhteistyötä ulkoilu-, liikunta- ja retkeilypaikkojen kokonaisuuden kehittämisessä ja laaditaan kehittämisen tueksi maakunnallinen ohjelma.
	26	Tuetaan kunnissa tehtävää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä kulttuurin, luonnon ja elinympäristön hyvinvointivaikutusten sekä terveellisten elintapojen ottamiseksi entistä vahvemmin osaksi maakunnan asukkaiden elämää.

TAVOITE		TOIMENPIDE
YHDESSÄ TEKEMISEN JA TIETOOIN PERUSTUVIEN PÄÄTÖSTEN MAAKUNTA		
10. Edelläkävijyyden verkostoyhteistyössä tuo sektorit jatkuvaan vuorovaikutukseen ja vahvistaa kehitysmuotoisuutta ja sopeutumiskykyä.	27	Lisätään verkostojohtamisen osaamista ja rakennetaan Varsinais-Suomen kumppanuusfoorumista maakunnan organisaatioiden aktiivisesti yhdessä tuottama verkostojen ja tavoitteellisen yhteiskehittämisen kokonaisuus.
11. Asukkailla on perustaidot ja -tiedot vaikuttavaan kansalaisuuteen. Viestintä on selkeää ja saavutettavaa ja yhteistyöhön voi turvallisesti mielin luottaa.	28	Otetaan käyttöön konkreettisia keinoja ja malleja aktiivisen kansalaisuuden ja keskustelun lisäämiseksi yhteistyössä muun muassa vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa.
	29	Parannetaan palvelumuotoilulla erityisesti julkisen sektorin osaamista tuottaa saavutettavaa ja selkeäkielistä digitaalista tietoa.
12. Osallistuminen kuuluu kaikille ja keskustelu rakentaa yhteishenkeä. Kansalaisyhteiskuntaa kuuleva valmistelu tekee vuorovaikutuksesta ja vaikuttamisesta arkea.	30	Vahvistetaan julkisen sektorin vuorovaikutusosaamista ja toteutetaan kokeiluja, jotka tukevat tekemisen demokratiaa myös kausiasukkaat huomioiden.
13. Maakunnan kehittämistä tukevat modernit ja avoimet tietokäytännöt. Tarvittava tieto tuotetaan oikeaan aikaan ja oikeassa muodossa, niin että se on tietoalustoilla avoimesti saatavilla.	31	Jaetaan avointa tietoa ja panostetaan sen hyödyntämiseen, parannetaan datan yhteentoimivuutta ja suositaan avoimen lähdekoodin ratkaisuja.
	32	Kerrotaan päätöksenteon valmistelusta ja tehtyjen päätösten perusteluista ymmärrettävästi.
MUUTOKSIA ENNAKOIVA JA KASVUHAKUINEN DIGIMAAKUNTA		
14. Korkeakoulujen, yritysten ja julkisen sektorin yhteisissä kehittämissyhtiöissä syntyy huippu-tuotteita, -palveluita ja -sisältöjä, jotka vahvistavat maakunnan elinvoimaa.	33	Laaditaan maakunnallinen tutkimus-, kehitys- ja innovaatioyhteistyön tiekartta, joka tuo yritykset, korkeakoulut ja julkisen sektorin yhteen.
	34	Rakennetaan kokeilualustoja lupaaville uusille ideoille ja innovaatioille erityisesti lääke- ja terveysteknologian, sinisen talouden ja ruokaketjujen aloilla.
15. Korkean tuottavuuden työ ja yrittäjyys lisääntyvät koko maakunnassa muun muassa digitaalisten palvelujen ja infrastruktuurin sekä vahvan digiosaamisen avulla.	35	Selvitetään kuntien digitaalinen kypsyys, tuetaan yrityksiä ja kuntia digitalisaation mahdollisuuksien tunnistamisessa ja niiden digikyvykkyyksien kehittämisessä.
	36	Tehdään Varsinais-Suomesta maan yrittäjämönteisin maakunta: kutsutaan yritykset kehittämistoimintoihin mukaan ja tuetaan yhteistyötä yritysten, kuntien ja kehitysyhtiöiden välillä.
16. Talous ja elinkeinot kasvavat ja menestyvät globaaleilla markkinoilla olemalla kansainvälinen ja avoin maakunta.	37	Tehdään maakunnan elinkeinot ja osaaminen tutuiksi kansainvälisissä medioissa ja areenoilla.
	38	Luodaan kansainvälistyviä yrityksiä palveleva konsepti, jossa yhdistetään verkostoituminen, valmennus ja julkiset Team Finland -palvelut.
17. Maakunta houkuttelee yhä enemmän osaajia niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.	39	Tuetaan paikkariippumattoman rekrytointikulttuurin käyttöönottoa ja poistetaan paikkariippumattoman työnteon esteitä.
	40	Ennakoidaan kärkitoimialojen osaamistarpeet ja kehitetään osaavan työvoiman saatavuutta.
	41	Luodaan olosuhteet, jotka edistävät toimijoiden kiinnittymistä alueelle ja viestitään kansallisesti ja kansainvälisesti hyvistä elämän ja yrittämisen edellytyksistä Varsinais-Suomessa: palveluista, työ- ja tutkimusympäristöstä, turvallisuudesta ja ainutlaatuisesta ympäristöstä.
18. Maakunnan kehittäminen tapahtuu luonnon kanssa sopusoinnussa ja sen arvot huomioiden. Luonnon monimuotoisuuden tukeminen nähdään välttämättömyytenä ja sitä tuetaan myös digitalisaation ja ennakoivien keinoin.	42	Otetaan käyttöön ja etsitään keinoja, joilla luonnon monimuotoisuutta parannetaan yritysten ja kuntien vastuullisuus- ja kestävyystavoitteiden kautta.
	43	Tehdään Varsinais-Suomesta kestävä matkailun edelläkävijämaakunta.
	44	Kunnat, valtio ja maanomistajat toteuttavat yhdessä luonnon monimuotoisuutta lisääviä toimenpiteitä ja perustavat riittävän kattavan suojelu- sekä viherrakenneverkoston.

